

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**UPRAVLJANJE Z LIKVIDNOSTNIM TVEGANJEM V
SREDNJE VELIKI BANKI**

Ljubljana, september 2007

MAJA VEBER

IZJAVA

Študentka Maja Veber izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Marka Bošnjaka, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne: 22.09.2007

Podpis:

KAZALO

1 UVOD	1
2 POJEM LIKVIDNOSTI IN LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA	2
2.1 Opredelitev likvidnosti	2
2.2 Opredelitev likvidnostnega tveganja	2
2.3 Vzroki likvidnostnega tveganje	3
2.3.1 Notranji vzroki.....	3
2.3.2 Zunanji vzroki.....	5
2.4 Merjenje izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju	5
2.4.1 Analiza kazalcev likvidnosti.....	6
2.4.2 Dnevna neto likvidna pozicija banke.....	7
2.4.3 Izračunavanje vrzeli financiranja.....	8
3 UPRAVLJANJE Z LIKVIDNOSTNIM TVEGANJEM V BANKI	9
3.1 Zakonski predpisi v Sloveniji	9
3.1.1 Zakon o bančništvu.....	9
3.1.2 Zakon o Banki Slovenije.....	12
3.2 Strategije upravljanja z likvidnostjo	13
3.2.1 Strategija naložb (Asset liquidity management strategy).....	14
3.2.2 Strategija zadolževanja (Liability management strategy).....	16
3.2.3 Uravnotežena strategija zadolževanja (Balanced liquidity management strategy).....	17
3.3 Instrumenti uravnavanja likvidnosti v bankah	18
3.3.1 Instrumenti denarne politike Evrosistema.....	19
3.4 Prvine učinkovitega upravljanja z likvidnostjo v bankah	23
3.4.1 Informacijski sistem.....	23
3.4.2 Odgovornost za upravljanje z likvidnostnim tveganjem ter organizacijska vpetost.....	24
3.4.3 Struktura obveznosti.....	25
3.4.4 Koncentracija obveznosti.....	26
3.4.5 Dostop do virov.....	26
3.4.6 Likvidnost sredstev.....	26
3.4.7 Razmik dospelosti obveznosti in sredstev.....	27
4 UPRAVLJANJE Z LIKVIDNOSTNIM TVEGANJEM NA PRIMERU SREDNJE VELIKE BANKE	27
4.1 Predstavitev banke	27
4.1.1 Poslovanje banke.....	28
4.2 Notranja organizacija ter proces upravljanja z likvidnostjo	29
4.3 Cilji uravnavanja likvidnosti	33
4.4 Instrumenti za upravljanje z likvidnostjo v banki	33
4.5 Poročanje in merjenje likvidnostnega tveganja	34
4.5.1 Poročanje o načrtih denarnih tokov.....	35
4.5.2 Obvezni likvidnostni kazalci.....	35
4.5.3 Drugi kazalci likvidnosti.....	38
4.6 Načrt preživetja likvidnostne krize	38
4.7 Priporočila za izboljšanje upravljanja z likvidnostnim tveganjem	39
5 SKLEP	40
LITERATURA	42
VIRI	42
PRILOGE	1

KAZALO SLIK

Slika 1: Vpliv odliva depozita na bilanco stanja banke (v 000 EUR)	4
Slika 2: Vpliv črpanje kreditov na bilanco stanja banke (v 000 EUR).....	5
Slika 3: Vrzel financiranja (v 000 EUR)	8
Slika 4: Prilagoditev banke na odliv depozitov ter na črpanje kreditov z likvidnostnimi rezervami (v denarnih enotah)	15
Slika 5: Prilagoditev banke na odliv depozitov ter črpanje kreditov z zadolževanjem (v denarnih enotah).....	16
Slika 6: Operacije denarne politike Evrosistema.....	19
Slika 7: Organigram Banke Sparkasse d.d.	29
Slika 8: Proces upravljanja z likvidnostjo v Banki Sparkasse d.d.....	30
Slika 9: Količnik likvidnosti Banke Sparkasse d.d. v obdobju od 1. 12.-31. 12. 2006	36
Slika 10: Količnik likvidnosti Banke Sparkasse d.d. v obdobju od 1. 04.-30. 04. 2007	37

1 UVOD

Osnovno vodilo poslovanja banke je sposobnost nemotene poravnave vseh obveznosti, ki zapadejo v plačilo in hkrati zagotavljanje zadostne količine virov, ki nastanejo zaradi povečanja potreb na strani naložb. Temeljni cilj banke je torej ostati likvidna. Nasprotno lahko nelikvidnost pripelje banko do nesolventnosti in stečaja ter negativno vpliva na celotno gospodarstvo. Centralna banka zato s svojimi predpisi strogo nadzoruje to področje. S tem skuša zaščititi tako komitente kot tudi vlagatelje ter doseči optimalno raven likvidnosti celotnega bančnega sistema v državi.

S problemom likvidnostnega tveganja se poslovna banka srečuje dnevno na vseh področjih poslovanja, zato mora skrbno načrtovati in analizirati likvidnost. Le tako se izogne visokim stroškom zagotavljanja likvidnosti ter minimizira zneske presežnih rezerv, ki jih mora vzdrževati. S pravilno oceno si pravočasno zagotovi potrebna sredstva po primerni ceni ali pa plasira presežna likvidnostna sredstva v donosne naložbe. Uspešno uravnavanje likvidnosti je optimalno razmerje med donosnostjo in likvidnostnim tveganjem.

Namen diplomskega dela je predstaviti aktivnosti poslovne banke v zvezi z upravljanjem likvidnostnega tveganja. Predstaviti želim pojem likvidnosti, likvidnostnega tveganja, zakonske predpise na tem področju ter proces upravljanja likvidnosti v banki na splošno in na konkretnem primeru Banke Sparkasse d.d.

Cilj moje diplomske naloge je analizirati, kako srednje velika poslovna banka uporablja teoretična znanja ter zakonske predpise in priporočila na področju likvidnostnega tveganja v praksi ter podati priporočila za izboljšanje učinkovitosti upravljanja z likvidnostnim tveganjem.

Predmet preučevanja v moji diplomski nalogi je analiza upravljanja z likvidnostnim tveganjem. Diplomsko delo temelji na znanju iz domače in tuje strokovne literature in virov, ki obravnavajo področje likvidnosti v poslovni banki. Prav tako temelji na znanju, pridobljenem pri dodiplomskem študiju ter na osnovi izkušenj zaposlenih v Banki Sparkasse d.d., pridobljenih v oddelku Zakladništva in Upravljanje s tveganji. Diplomsko delo vključuje tako strokovno teorijo kot tudi praktične izkušnje.

Diplomsko delo je razdeljeno na pet poglavji. Uvodu sledita opredelitev pojma likvidnosti in likvidnostnega tveganja ter kratek opis možnih načinov merjenja likvidnostnega tveganja. Nato se bom osredotočila na upravljanje z likvidnostjo v banki, kjer bom opisala zakonske regulative na tem področju, možne strategije uravnavanja likvidnosti, instrumente uravnavanja ter prvine učinkovitega upravljanja z likvidnostnim tveganjem. V četrtem poglavju bom na konkretnem primeru Banke Sparkasse d.d. opisala, kako se poslovna banka v praksi sooči z upravljanjem likvidnosti. Predstavitvi banke sledi notranja organizacija

procesa upravljanja z likvidnostjo, opredelitev ciljev banke, instrumenti, ki jih uporablja, načini poročanja in merjenja likvidnostnega tveganja ter načrt preživetja likvidnostne krize. Na podlagi analize upravljanja z likvidnostnim tveganjem v Banki Sparkasse d.d. bom v zadnjem poglavju podala nekaj priporočil za izboljšanje le-tega.

2 POJEM LIKVIDNOSTI IN LIKVIDNOSTNEGA TVEGANJA

2.1 Opredelitev likvidnosti

Banka je likvidna, v kolikor je sposobna pravočasno izpolnjevati vse svoje obveznosti, zaradi zahteve svojih vlagateljev, da jim izplača v banko vložene sredstva iz naslova že odobrenih ali na novo odobrenih posojil. Likvidna je torej tista banka, ki ima v svojem portfelju zadostno količino likvidnega (naložbe kratke zapadlosti enega ali dveh dni) in prenosljivega (finančne oblike naložb, ki se lahko prenašajo na nove imetnike) finančnega premoženja (Dimovski, 2000, str. 115).

Ribnikar (1989, str. 93) pravi, da likvidnost pomeni najprej značilnost neke premoženjske oblike – realne ali finančne. In sicer obseg, v katerem aktiva ali portfelj aktiv združujeta dve lastnosti tržnost in kapitalsko gotovost. Na vrhu je denar, sledijo ostale premoženjske oblike, ki se lahko prodajo. Bistvena razlika med njimi je, koliko vrednosti je mogoče iztržiti s prodajo. Bolj kot je neka premoženjska oblika likvidna, hitreje bomo s prodajo dosegli vrednost te premoženjske oblike (»capital certainty«). Likvidnost torej izraža, kako je s spremenljivostjo neke premoženjske oblike v denar. Nadalje pa pomeni likvidnost tudi značilnost poslovne institucije, na primer bank. Likvidnost lahko definiramo kot dosegljivost denarja in/ali likvidnost premoženja, da bi zadostili takojšnjim potrebam poslovanja. Predstavlja sposobnost banke, da prenese zmanjšanje obsega vlog na eni strani ali sprememb v obsegu posojil na drugi strani.

2.2 Opredelitev likvidnostnega tveganja

Likvidnostno tveganje je tveganje izgube, ko banka ni sposobna poravnati vseh dospelih obveznosti oziroma, ko je banka zaradi nezmožnosti zagotavljanja zadostnih sredstev za poravnavo obveznosti ob dospelosti prisiljena zagotavljati sredstva s pomembno višjimi stroški od običajnih (Proces ocenjevanja tveganj, 2007). Likvidnostno tveganje izhaja iz transformacijske funkcije banke in sicer ko nalaga kratkoročne zbrane vloge v dolgoročne naložbe. Tesno je povezano z drugimi tveganji v bankah, kot so kreditno, obrestno in valutno tveganje, in je pomemben element poslovanja, saj izravnavo pričakovana in nepričakovana gibanja v bilanci stanja ter zagotavlja rast. Banka je likvidna, če v razumnem času po razumni ceni pridobi vire sredstev (bodisi s povečanjem obveznosti bodisi s prodajo sredstev). Cena likvidnosti je funkcija splošnih tržnih pogojev in tveganosti banke, kakršno zaznava trg.

Za zmanjšanje likvidnostnega tveganja je, kot pravi Dimovski (2000, str. 119), pomemben proces načrtovanja likvidnosti. Kljub načrtovanju likvidnostnih potreb pa banka teh zaradi

njihove nepredvidljivosti ne more natančno predvidevati. Nekatere bančne naložbe in obveznosti nimajo točno določenega roka dospelosti, poleg tega izhajajo potencialne denarne obveznosti tudi iz obstoječih zunajbilančnih aktivnosti banke, ki jih ni mogoče natančno predvidevati. Zaradi omenjenih vzrokov in zaradi narave bančnih vlog (imetniki vlog na vpogled lahko zahtevajo izplačilo v vsakem trenutku) je ocenjevanje potrebnih likvidnih sredstev precej negotovo, na likvidnost banke pa vplivajo tudi sezonski in ciklični dejavniki.

2.3 Vzroki likvidnostnega tveganje

Neuskklajenost rokov dospelosti na strani virov sredstev in naložb je eden izmed temeljnih vzrokov likvidnostnih težav banke, štejemo ga med notranje dejavnike likvidnostnega tveganja. Poznamo tudi zunanje dejavnike, ki so prav tako zelo pomembni in jih banka mora upoštevati pri upravljanju z likvidnostnim tveganjem.

2.3.1 Notranji vzroki

Notranji vzroki likvidnostnega tveganja izhajajo iz poslovanja banke, kar se odraža v strukturi naložb in obveznosti, ročnostni neuskklajenosti denarnih tokov ter preveliki koncentraciji in odvisnosti od posameznih upnikov. Vpliv notranjih dejavnikov pa lahko delimo tudi na tiste, ki izhajajo iz pasivne in na tiste, ki izhajajo iz aktivne strani bilance stanj (Saunders, 2000, str. 358).

a) Likvidnostno tveganje, ki izhaja iz pasivne strani bilance stanja

Likvidnostno tveganje, ki izhaja iz pasivne strani bilance, povzročajo takojšnji ali nepričakovani dvigi depozitov vlagateljev. Gre za spreminjanje obveznosti v likvidno obliko. Zaradi dvigov depozitov se pojavi potreba po dodatnih denarnih sredstvih, ki jih skuša banka pridobiti z zadolževanjem na denarnem trgu ali s prodajo dela svojih naložb. Najbolj likvidno obliko finančnih sredstev predstavlja denar, ki ne prinaša veliko donosa. Z namenom povečevanja prihodka banke raje investirajo v manj likvidne naložbe z daljšo zapadlostjo. Večina naložb se navadno lahko proda in tako pridobi banka denarna sredstva brez večjih težav, za nekatere pa obstaja nevarnost, da jih lahko proda le po izredno nizki ceni. To lahko ogrozi solventnost bank, zato se raje odločajo za izposojlo dodatno potrebnih denarnih sredstev (Saunders, 2000, str. 358).

Praksa je pokazala, da v normalnih pogojih deponenti dvigajo le manjši del svojih vlog na vpogled. Večina jih tako ostaja na računih pri bankah in zato dnevno sestavljajo stabilne vire sredstev. Dvigi depozitov pa se lahko nadomeščajo tudi z novimi depoziti in prihodki od bančnih naložb ter zunajbilančnih aktivnosti. Banka lahko na podlagi izkušenj in določenih statističnih metod dokaj zanesljivo napoveduje likvidnost in predvidi odlive depozitov na določen dan. V spodnji tabeli je prikazan vpliv odliva depozita na bilanco banke.

Slika 1: Vpliv odliva depozita na bilanco stanja banke (v 000 EUR)

Začetno stanje		Stanje po odlivu					
AKTIVA		PASIVA		AKTIVA		PASIVA	
<i>naložbe</i>	100	<i>depoziti</i>	70	<i>naložbe</i>	100	<i>depoziti</i>	65
		<i>prejeti krediti</i>	10			<i>prejeti krediti</i>	10
		<i>druge obveznosti</i>	20			<i>druge obveznosti</i>	20
	100		100		100		95

Vir: Saunders, 2000, str. 360.

Odliv depozita pomeni hkrati zmanjšanje stanja depozitov in skupne vsote pasivne strani bilance banke. Iz bilance vidimo, da banki primanjkuje sredstev za financiranje vseh naložb oziroma, da izpolni vse zaveze iz naslova posojanja. V normalnih razmerah bo banka verjetno pokrivala zmanjšanje z novimi depoziti ali najetimi krediti. V razmerah, ko pride do pomanjkanja likvidnih sredstev na celotnem trgu ali oteženega dostopa do njih, lahko banka zaide v velike likvidnostne težave, saj ne bo uspela pridobiti potrebnih likvidnostnih sredstev za financiranje svojih likvidnostnih potreb.

b) Likvidnostno tveganje, ki izhaja iz aktivne strani bilance stanja

Saunders pravi (2000, str. 358), da likvidnostno tveganje na aktivni strani bilance izhaja iz zaveze banke za kreditiranje komitentov (okvirne pogodbe, črpanja že odobrenih kreditov, odobrene kreditne linije). Črpanje kredita pomeni za banko potrebo po dodatnih likvidnih sredstvih, ki jih lahko pridobi na enak način kot pri odlivu depozitov, in sicer z zmanjšanjem denarnih sredstev, odprodaje dela svojih naložb ali z zadolževanjem na denarnem trgu.

V tabeli imamo prikazano črpanje kredita v višini 5 000 EUR, za katere mora banka priskrbeti zadostne likvidnostne vire. Da v takšnem primeru banka ne zaide v likvidnostne težave, mora imeti določen del sredstev v obliki likvidnih rezerv, kot so: gotovina, vloge na vpogled pri drugih bankah ter naložbe v visoko likvidne vrednostne papirje.

Slika 2: Vpliv črpanje kreditov na bilanco stanja banke (v 000 EUR)

Začetno stanje		Stanje po odlivu					
AKTIVA		PASIVA		AKTIVA		PASIVA	
<i>likvidnostne rezerve</i>	9	<i>depoziti</i>	70	<i>likvidnostne rezerve</i>	9	<i>depoziti</i>	70
<i>druge naložbe</i>	91	<i>prejeti krediti</i>	10	<i>druge naložbe</i>	96	<i>prejeti krediti</i>	10
		<i>druge obveznosti</i>	20			<i>druge obveznosti</i>	20
	100		100		105		100

Vir: Saunders, 2000, str. 360.

2.3.2 Zunanji vzroki

Vedno pomembnejši zunanji vzrok likvidnostnega tveganja postajajo razmere na finančnih trgih, saj banke vse pogosteje usmerjajo naložbe v vrednostne papirje. To je tudi razlog, zakaj morajo banke redno spremljati in ocenjevati likvidnost finančnih trgov in povezave med trgi, saj postajajo vedno bolj vpete in odvisne od likvidnosti finančnih trgov (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 10).

Med zunanje dejavnike moramo prišteti tudi zakonsko regulativo. Zagotavljanje likvidnostne strukture in obsegov, sistem zajamčenih vlog, davčna pravila, predpisi na področju reinvestiranja in zagotavljanja obvezne rezerve, postavljajo zelo pomemben okvir pri upravljanju z likvidnostjo v bankah.

V svetu je opaziti vse večji trend po združevanju in prevzemanju bank. Posledično je to povečanje koncentracije bank spremenilo organizacijo v upravljanju z likvidnostjo. V ospredje prihaja upravljanje z likvidnostnim tveganjem znotraj povezanih oseb. V ta namen se lahko organizira centralna funkcija za upravljanje likvidnosti. Veliki finančni konglomerati likvidnostne težave običajno rešujejo najprej znotraj skupine in šele nato iščejo zunanje možnosti (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 14).

2.4 Merjenje izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju

Merjenje likvidnosti je dejavnost, ki zahteva veliko stopnjo predvidevanja prihodnjih denarnih tokov v banki ter znanja o uravnavanju likvidnostne pozicije. Banke lahko merijo likvidnostno tveganje s številnimi metodami in tehnikami, od zelo enostavnih kalkulacij in simulacij do bolj sofisticiranih modelov, ki zajemajo verjetnosti posameznih poslovnih dogodkov. Na likvidnostno situacijo vplivajo spremembe v poslovnem okolju in spremembe tržnih razmer. Pri merjenju likvidnosti je zato potrebno upoštevati številne specifične

dejavnike, kot so gospodarske in tržne razmere ter njihovi trendi (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 6). V nadaljevanju sem se osredotočila na osnovne metode merjenja izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju.

2.4.1 Analiza kazalcev likvidnosti

Analiza kazalcev likvidnosti temelji najprej na samih izračunih kazalcev iz strukture premoženjske bilance banke ter nato na analizah in primerjavah teh kazalcev z drugimi bankami podobne velikosti in s podobnimi značilnostmi.

Najpogostejše uporabljeni kazalci likvidnosti so naslednji:

- **POSOJILA/CELOTNA BILANČNA VSOTA:** kazalnik kaže delež posojil v bilančni vsoti banke. Ker so posojila manj likvidna oblika bančnih naložb, je z vidika likvidnosti bolje, da ta kazalec ni previsok. Običajno imajo banke v strukturi naložb 55-60 % posojil. Kazalec običajno raste z velikostjo banke (Godec, 2006, str. 23).
- **LIKVIDNE NALOŽBE/DEPOZITI:** kazalnik nam pove, kakšno je razmerje med likvidnimi naložbami in depoziti (Brozina, 2004, str. 15). Več likvidnih naložb ima banka, manjša je verjetnost, da bo zašla v likvidnostne težave, ko bo prišlo do nepričakovanih odlivov depozitov.
- **LIKVIDNA SREDSTVA/CELOTNA BILANČNA VSOTA:** kazalnik prikazuje delež likvidnih naložb v celotni bilančni vsoti. Pove nam, kako je banka sposobna financirati obveznosti z obstoječimi likvidnostnimi sredstvi (običajno držijo 15-20 % teh sredstev). Večja kot je banka, boljše možnosti ima za korespondenčno bančništvo, zato je pri večjih bankah ta kazalec manjši (Godec, 2006, str. 23).
- **POTENCIALNE OBVEZNOSTI/CELOTNA BILANČNA VSOTA:** pove nam, kolikšen je delež potencialnih obveznosti (npr. odobrene kreditne linije) v strukturi bilance vsote. Večja kot je vrednost kazalca, večja je verjetnost banke, da zaide v likvidnostne težave (Saunders, 2000, str. 364).
- **KAZALNIK MOŽNOSTI PRISKRBE DODATNIH SREDSTEV:** kazalnik nam pove, koliko se je banka sposobna zadolževati na trgu kapitala. Večja vrednost kazalca omogoča banki več možnosti pri zagotavljanju likvidnosti in financiranju obveznosti (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 22).
- **LIKVIDNA SREDSTVA/VLOGE NA VPOGLED:** kazalnik nam pove, kakšno je razmerje med likvidnimi sredstvi in vpoglednimi vlogami v banki. Večja kot je vrednost kazalca, večja je zmožnost banke, da financira nenadne odlive vpoglednih vlog (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 22).

- **KAZALNIK KONCENTRACIJE VELIKIH DEPONENTOV:** pove nam, kako je banka odvisna od npr. desetih/tridesetih največjih deponentov. Za banko je bolje, da ima čim bolj razpršene dolgove, kar pomeni, da je kazalec koncentracije velikih deponentov čim nižji (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 22).
- **DOLGOROČNE OBVEZNOSTI/NELIKVIDNA SREDSTVA:** kaže razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in nelikvidnimi sredstvi. Za banko je bolje, da ima več nelikvidnih sredstev kot dolgoročnih obveznosti, kar pomeni, da je kazalec večji od ena (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 22).
- **INDEKS LIKVIDNOSTI:** meri potencialne izgube, ki bi jih banka utrpela v primeru, da bi bila prisiljena prodajati sredstva, ki jih v normalnih okoliščinah ne bi bilo potrebno. Čim večja je razlika med vrednostjo naložb ob njuni prodaji (P_i) in vrednostjo naložbe ob običajnih pogojih (P_i^*), tem manjša je likvidnost portfelja (Saunders, 2000, str. 364):

$$I = \sum_{i=1}^N [(w_i (P_i/P_i^*))]$$

kjer je w_i delež posamezne naložbe v celotnem portfelju:

$$\sum_{i=1}^N w_i = 1$$

Vrednost indeksa likvidnosti je med 0 in 1. Potrebno ga je primerjati z indeksi bank, ki so si podobne po velikosti ter po značilnostih poslovanja.

2.4.2 Dnevna neto likvidna pozicija banke

Karpe (1997, str. 44) pravi, da gre za redno merjenje likvidnostnega položaja banke v razmerju do njenih dejanskih in potencialnih virov likvidnosti ter dejanske in potencialne porabe likvidnih sredstev. Najprej pa se ugotavlja trenutno (dnevno) predvideno potrebo po likvidnostnih sredstvih, to so: najavljeni in predvideni odtoki depozitov, dnevne poravnave fiksnih zapadlih obveznosti do komitentov ter poravnave iz naslova dolžniških vrednostnih papirjev. Sem štejejo tudi ocene potencialnih obveznosti iz naslova tržnih tveganj, vračila in poravnave dnevni obveznosti na medbančnem trgu ter izpolnjevanje obveznosti iz naslova centralnobančnih operacij, kamor sodi tudi izpolnjevanje obvezne rezerve. Naslednji korak je primerjava s predvideno dnevno razpoložljivimi viri likvidnostnih sredstev, z najbolj likvidnimi postavkami bančne aktive (centralnobančni vrednostni papirji in presežki nad obvezno rezervo) in maksimalno vsoto sredstev, ki jo banka dnevno lahko pridobi na podlagi

najetih kreditov na medbančnem trgu. Če ima banka pozitivno neto likvidnostno pozicijo, to pomeni, da se lahko banka odloča o naložbah presežkov denarnih sredstev na trg (dajanje likvidnostnih kreditov) ali v kakšno drugo obliko dnevne porabe. Če ima banka negativno neto likvidnostno pozicijo, to pomeni, da je banka izčrpala skoraj vse možnosti novega zadolževanja na medbančnem trgu in da se bo morala zadolžiti pri centralni banki ali pa odprodati postavke lastne aktive.

2.4.3 Izračunavanje vrzeli financiranja

Ta način ugotavljanja likvidnosti je precej bolj posreden. Temelji na dnevni primerjavi potreb po financiranju, ki jih ima banka za zagotavljanje likvidnosti na nekoliko daljša časovna obdobja. Osnova je ugotovitev, da v banki vedno obstaja neka povprečna vsota depozitov (skupaj z vlogami na vpogled), ki v normalnih okoliščinah med obdobjem ostaja relativno nespremenjena in pomeni osnovni vir financiranja povprečne ravni odobrenih posojil v banki. Razlika med povprečnim stanjem odobrenih posojil in povprečnim stanjem teh relativno stalnih depozitov je vrzel financiranja, ki jo banka dnevno zapolnjuje z zadolževanjem na trgu denarja. Poglobljanje te vrzeli financiranja je zanesljiv kazalnik naraščanja likvidnostne izpostavljenosti banke, saj opozarja na povečan odtok depozitov ali pa na pretirano povečanje odobrenih posojil (Karpe, 1997, str. 44-45).

Vrzel financiranja kot način merjenja izpostavljenosti banke likvidnostnemu tveganju definiramo kot (Saunders, 2000, str. 365):

$$\mathbf{VRZEL\ FINANCIRANJA = povprečno\ stanje\ kreditov - povprečno\ stanje\ vlog}$$

Slika 3: Vrzel financiranja (v 000 EUR)

<i>AKTIVA</i>		<i>PASIVA</i>	
<i>kredit</i>	<i>25</i>	<i>depoziti</i>	<i>20</i>
<i>Likvidne naložbe</i>	<i>5</i>	<i>zadolžitev</i>	<i>10</i>
<i>Skupaj</i>	<i>30</i>		<i>30</i>
		<i>Vrzel financiranja</i>	<i>5</i>

Vir: Saunders, 2000, str. 365

3 UPRAVLJANJE Z LIKVIDNOSTNIM TVEGANJEM V BANKI

3.1 Zakonski predpisi v Sloveniji

Primarna skrb bančnega regulatorja je, da morajo biti banke pod njegovim nadzorom v vsakem trenutku sposobne poravnati svoje obveznosti. Nezmožnost banke, da poravna svoje obveznosti, ima hude posledice za samo banko, celoten bančni sistem ter tudi za celotno gospodarstvo posamezne države. Majhne države, kot na primer Slovenija, so takšnemu tveganju še toliko bolj izpostavljene zaradi majhnosti trga. Slovenske banke morajo voditi politiko upravljanja z likvidnostim tveganjem v okviru Zakona o bančništvu, Zakona o Banki Slovenije ter direktive Evropske centralne banke.

3.1.1 Zakon o bančništvu

Banka mora biti v vsakem trenutku sposobna pravočasno poravnati zapadle obveznosti (likvidnost) in biti trajno sposobna izpolnjevati svoje obveznosti (solventnost). Banka mora redno izvajati politiko upravljanja z likvidnostjo, ki obsega: načrtovanje pričakovanih in morebitnih denarnih odtokov, načrtovanje zadostnih denarnih pritokov, redno spremljanje likvidnosti, sprejemanje ustreznih ukrepov za preprečitev in odpravo vzrokov nelikvidnosti.

Banke morajo redno poročati o stanju nekaterih kazalcev (višina kapitala, kapitalske zahteve, kapitalska ustreznost, izpostavljenost, kreditna tveganja, stanje neizravnanih postavk in skupno stanje postavk, vrednost naložb v kapital nefinančnih organizacij in nepremičnine) Banki Slovenije, ki podrobneje predpiše vsebino poročil, roke in način poročanja. Banka Slovenije nato v okviru ocene likvidnosti (Proces ocenjevanja tveganj, 2007):

- spremlja izpolnjevanje predpisane višine *količnikov likvidnosti* posameznih razredov (opravi primerjavo vrednosti teh količnikov s količniki bančnega sistema v času);
- analizira *višino likvidnih sredstev* banke in *delež likvidnih sredstev v povprečni aktivni in pokritje kratkoročnih vlog nebančnega sektorja z likvidnimi sredstvi* (opravi primerjavo z deležem v sistemu in analizira spreminjana višine sekundarne likvidnosti v času);
- spremlja *pozicijo na medbančnem trgu* (neto upnik/neto dolžnik) in povprečni mesečni znesek kreditiranja/zadolženosti (opozarja na spremembo pozicije na medbančnem trgu v času oziroma na pretirano povečanje zadolženosti na medbančnem trgu);
- spremlja *načrtovane tokove likvidnosti* za tekoči in naslednji delovni dan (po vrstah prilivov in odlivov) ter končno stanje poravnalnega računa in gotovine (opravi primerjavo plana z realizacijo, analizirati odstopanja in opozoriti na večje napovedane prilive/odlive);
- analizira *koncentracijo virov sredstev* po izvoru (vlagateljih, vrstah vlog, trgih, valutah...) in rokih dospelosti (ročnost) vlog (opravi primerjavo s koncentracijo v sistemu in opozori na spreminjanje koncentracije v času).

3.1.1.1 Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic

Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic (2006) določa vsebino, obliko, način izračunavanja in poročanja količnikov likvidnosti ter dnevnega načrtovanja tokov likvidnosti za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije.

a) KOLIČNIK LIKVIDNOSTI

Likvidnostna lestvica je koristno merilo za primerjanje denarnih pritokov in odtokov ter ugotavljanje razmikov v določenih obdobjih. Z njo si pomagamo razumeti gibanje denarnih tokov. Mnoge finančne institucije na ta način spremljajo in upravljajo dnevno likvidnost poslovanja (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 7).

Od leta 2002, ko je bil sprejet Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati, se uravnava likvidnost bank enotno za domačo in tujo valuto (glej Prilogo 1). Količnik likvidnosti banke se izračunava kot razmerje med naložbami in obveznostmi banke. Merila za razvrščanje poslov so:

- *valuta* (posli v domači valuti, devizni posli),
- *preostala dospelost*, ki posle razvršča v tri razrede: v prvi razred za posle, ki zapadejo v 30 dneh, drugi razred za posle, ki zapadejo v 180 dneh od dneva poročanja ter tretji razred za posle, katerih preostala zapadlost je od 181 dni in več,
- predpisane *postavke poročila* o količnikih likvidnosti banke, ki posle deli v skupine glede na njihovo likvidnost.

Banka mora izračunavati količnik likvidnosti dnevno za posamezen razred za pretekli delovni dan. Količnik prvega razreda mora biti najmanj 1, količnik drugega razreda pa je informativnega značaja. Če banka ne dosega zahtevane višine, mora v poročilo o količniku likvidnosti navesti razloge.

Na strani **naložb** banke upoštevajo: naložbe v obliki gotovine, sredstva na računih pri Banki Slovenije, vpogledne in druge terjatve do bank in hranilnic, terjatve iz naslova posojil nebančnemu sektorju, vrednostne papirje Republike Slovenije, vrednostne papirje ostalih domačih in tujih izdajateljev ter zunajbilančne terjatve (upoštevajo se samo terminski posli, pogodbeno najete kreditne linije ter nečrpan del najetih kreditov). Banka lahko upošteva tista finančna sredstva do dolžnikov, za katera se ne pričakujejo težave pri poravnavanju obveznosti ter izpolnjujejo pogoje za uvrstitev v skupino A in B po Sklepu o ocenjevanje izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. Banka pa lahko prosto razpolaga s temi finančnimi sredstvi. Najbolj likvidne oblike naložb lahko banke razvrstijo v oba razreda likvidnostne lestvice, ne glede na njihovo preostalo dospelost, ker jih Banka Slovenije

ocenjuje kot unovčljive v roku 30 dni. Takšna so naslednja finančna sredstva (Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic, 2006):

- naložbe, ki izpolnjujejo kriterije primernosti finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Evrosistema,
- naložbe v tuje in domače dolžniške in lastniške vrednostne papirje z ustrežno boniteto, ki so uvrščeni v trgovanje na organiziranem trgu,
- naložbe v druge tuje serijske dolžniške vrednostne papirje z ustrežno boniteto,
- naložbe v dolžniške vrednostne papirje Banke Slovenije,
- naložbe v depozite pri Banki Slovenije.

Na strani **obveznosti** banke upoštevajo: obveznosti do Banke Slovenije, obveznosti do bank in hranilnic na vpogled, ostale obveznosti do bank in hranilnic, vpogledne vloge nebančnega sektorja (vpogledne vloge gospodinjstev in nefinančnih družb v prvem razredu se upoštevajo v višini 50 %, v drugem razredu pa se upoštevajo samo v višini 45 %), vezane vloge nebančnega sektorja, obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev, ostale pasivne postavke (obresti itd.), zunajbilančne postavke (terminski posli, odprti nekriti akreditivi, pogodbene odobrene kreditne linije bankam in nečrpan del odobrenih kreditov se upošteva v višini 100 %; pogodbene odobrene kreditne linije nebankam se upoštevajo v višini 20 %; izdane garancije, jamstva in stand by akreditivi ter odobreni limiti, se upoštevajo v višini 5 %).

Banka ima možnost pridobiti dovoljenje Banke Slovenije za uporabo notranje metodologije za izračun deleža stabilnih vpoglednih vlog gospodinjstev in/ali nefinančnih družb. To pomeni, da lahko namesto predpisanih uteži uporabi uteži, ki jih je izračunala z uporabo notranje metodologije.

Na območju EMU¹ Evropska centralna banka ne predpisuje likvidnostne lestvice, saj ureditev tega dela nadzora nad likvidnostjo bank prepušča posameznim centralnim bankam, zato se predpisi v posameznih državah med seboj razlikujejo (Žgajnar, 2002, str. 21).

b) NAČRTOVANJE TOKOV LIKVIDNOSTI

Sklep o minimalni zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic opredeljuje tudi določbe o načrtovanju tokov likvidnosti. Banka je dolžna v okviru svoje politike upravljanja s tveganji opredeliti politiko uravnavanja likvidnostne pozicije, ki pa zajema tudi podrobno načrtovanje tokov likvidnosti glede na vrsto, obseg in naravo poslov, ob upoštevanju tržnih in makroekonomskih razmer. Banka je dolžna predložiti dnevni načrt tokov likvidnosti Banki Slovenije (glej Prilogo 2).

---

¹ EMU – Evropska monetarna unija.

Denarne pritoke in odtoke v domači valuti mora banka dnevno načrtovati za tekoči ter naslednji delovni dan. Planiranje zajema znane, morebitne in pričakovane denarne tokove. Upoštevajo se tisti denarni tokovi, ki vplivajo na likvidnost banke.

Začetno stanje likvidnih sredstev so stanja po zaključeni obdelavi plačilnega prometa prejšnjega dne. Za naslednji delovni dan pa se vnese ocenjeno končno stanje likvidnih sredstev tekočega dne. Med **denarne pritoke** se vključujejo: vračila kreditov (predvideni pritoki kratkoročnih in dolgoročnih kreditov iz naslova vračila glavnice ter obresti), prodaja vrednostnih papirjev (ločen prikaz prodaje vrednostnih papirjev domačih in tujih izdajateljev), prodaja tujih valut, pritoki iz vseh vrst vlog (ne upoštevajo se vloge, ki predstavljajo samo spremembo statusa že obstoječih vlog v banki; npr. sprememba vezanih vlog v vloge na vpogled), pritoki iz instrumentov denarne politike, pritoki iz medbančnih kreditov ter ostali pritoki. Med **denarne odtoke** se vključujejo: črpanje kreditov (pričakovani odtoki iz naslova črpanih kreditov), nakup vrednostnih papirjev (ločen prikaz nakupa vrednostnih papirjev domačih in tujih izdajateljev), nakup tujih valut, odtoki iz vseh vrst vlog (ne upoštevajo se odtoki, ki predstavljajo samo spremembo statusa že obstoječih vlog v banki; npr. sprememba vezanih vlog v vloge na vpogled), odtoki iz instrumentov denarne politike, odtoki iz vračila medbančnih kreditov ter ostali odtoki.

Pri načrtovanju denarnih tokov mora banka upoštevati načelo previdnosti. To pomeni, da lahko vključuje samo tiste denarne pritoke, za katere obstaja velika verjetnost, da jih bo tudi prejela, med odtoke pa tiste obveznosti, ki lahko zapadejo v izplačilo.

3.1.2 Zakon o Banki Slovenije

Ena izmed glavnih nalog Banke Slovenije je skrb za splošno likvidnost bank in hranilnic. To je opredeljeno tudi v Baselskih načelih, ki jih je Slovenija sprejela in začela uvajati v prakso leta 1997. Skrb za likvidnost je zajeta v načelih skrbnega in varnega poslovanja. Varno bančništvo namreč zahteva stalno nadzorovanje in spremljanje poslovnih tveganj. Centralna banka naj bi določila minimalne zahteve za zavarovanje pred tveganji (minimalni zahtevani kapital, razvrščanje kreditov in oblikovanje rezervacij, omejitve velikih izpostavljenosti, likvidnosti, upravljanje s tržnimi tveganji) (Dimovski, 2000, str. 31).

3.1.2.1 Obvezne rezerve bank

Za zavarovanje pred likvidnostnim tveganjem mora banka držati del svojih naložb v obliki minimalne likvidnostne rezerve oziroma v obliki *obvezne rezerve*. Minimalne likvidnostne rezerve so hkrati eden izmed instrumentov monetarne politike centralne banke, s katerimi slednja vpliva na posojila v bankah in s tem na količino denarja v obtoku (Dimovski, 2000, str. 118).

Saunders (2000, str. 379) pravi, da sta vzroka obveznih rezerv naslednja:

1. *Zahteve denarne politike*: ker morajo banke izpolnjevati obvezne rezerve, se jim s tem omejuje možnosti povečevanja kreditne aktivnosti in posledično se povečuje količina denarja v obtoku. Centralna banka lahko tako nadzira količino denarja v obtoku.
2. *»Davek« obvezne rezerve*: ker so banke dolžne izpolnjevati obvezno rezervo z vzdrževanjem določenega stanja denarja na svojem računu pri centralni banki, ki pa je zelo nizko obrestovana. Banke bi sicer lahko ta sredstva investirala v bolj donosne naložbe.

Evropska centralna banka zahteva (Izvajanje denarne politike v evroobmočju. Frankfurt, 2006, str. 59), da banke vzdržujejo obvezne rezerve na računih pri nacionalnih centralnih bankah v sklopu sistema obveznih rezerv Evrosistema. Uredba ECB/2003/9 pravi, da so pogoji sistema obveznih rezerv Evrosistema enotni v celotnem evroobmočju. Namen takšne politike obveznih rezerv je stabilizacija obrestnih mer denarnega trga ter ustvarjanje ali povečanje strukturnega likvidnostnega primanjkljaja².

ECB³ predpisuje obvezno rezervo, ki jo mora zagotavljati vsaka banka ali finančna institucija pod njeno avtoriteto. Osnova za rezerve posamezne institucije se določi glede na postavke njene bilance stanja. Podatki bilance stanja, ki se nanašajo na konec danega koledarskega meseca, se uporabijo za določitev osnove rezerv za obdobje izpolnjevanja obveznih rezerv, ki se začne v koledarskem mesecu dva meseca pozneje.

ECB razdeli osnovo za rezerve in stopnje rezerv v tri skupine. V prvo so zajete *obveznosti, ki so vključene v osnovo za rezerve in za katere se uporablja pozitivna stopnja rezerve*. To so: vloge čez noč, vloge z dogovorjeno dospelostjo do dveh let, vloge na odpoklic z odpovednim rokom do dveh let ter izdani dolžniški vrednostni papirji z dogovorjeno dospelostjo do dveh let. Drugo skupino predstavljajo *obveznosti, ki so vključene v osnovo za rezerve in za katere se uporablja stopnja rezerve, enaka nič*. To so: vloge z dogovorjeno dospelostjo nad dvema letoma, vloge na odpoklic z odpovednim rokom nad dvema letoma, repo posli ter izdani vrednostni papirji z dogovorjeno dospelostjo nad dvema letoma. Tretja skupina so *obveznosti, ki so izključene iz osnove za rezerve*. To so: obveznosti do drugih institucij, ki so obvezniki v sistemu obveznih rezerv Evrosistema ter obveznosti do ECB in nacionalnih centralnih bank (glej Priloga 3).

3.2 Strategije upravljanja z likvidnostjo

Upravljanje z likvidnostjo v banki je pravzaprav management likvidnosti oziroma management denarnih tokov, ki so rezultat bančne aktivnosti. Namen je uravnavanje denarnih odlivov in denarnih prilivov, da se v vsakem trenutku zagotovi potrebno količino likvidnih

---

² Sistem obveznih rezerv Eurosistema prispeva k nastanku ali povečanju strukturnega likvidnostnega primanjkljaja. To lahko izboljša sposobnost Eurosistema, da deluje kot učinkovit ponudnik likvidnosti.

³ ECB – Evropska centralna banka.

sredstev za izpolnjevanje zapadlih denarnih obveznosti. Banka mora imeti vedno na razpolago določena likvidnostna sredstva in mora z njimi tudi razumno upravljati. Ne smemo namreč pozabiti, da vzdrževanje prevelikih likvidnih rezerv prav tako pomeni breme, kar zadeva dobičkonosnosti poslovanja banke. Lenardič (2002, str. 36) pravi, da sta eni najpomembnejših nalog banke v sodobnem bančništvu analiziranje in postavitve modelov optimiziranja likvidnosti, ki upoštevajo specifičnost posamezne banke. Torej mora banka poiskati optimalno pot med stroški nelikvidnosti ter izgubo donosov zaradi presežnih likvidnih sredstev. Poiskati mora ravnotežje med visoko likvidnimi naložbami, ki povečujejo varnost poslovanja, a so hkrati nizko donosne, ter sredstvi z visoko donosnostjo, a hkrati večjim tveganjem. Banka mora imeti zato natančno opredeljeno likvidnostno strategijo ter politiko upravljanja z likvidnostnim tveganjem. Strategija prevzemanja in upravljanja z likvidnostnim tveganjem vključuje (Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanje procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala banke in hranilnice, 2006):

- cilje (kvalitativne kot tudi kvantitativne) in usmeritve za prevzemanje in upravljanje s tveganjem,
- pristop k upravljanju,
- pristop k ocenjevanju ustreznega notranjega kapitala ter
- oris načrtov glede pomembnih poslovnih dejavnosti ter načrtovanih sprememb v poslovni strategiji.

Politika prevzemanja in upravljanja z likvidnostnim tveganjem vsebuje (Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanje procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala banke in hranilnice, 2006):

- metodologijo za ocenjevanje sposobnosti prevzemanja likvidnostnega tveganja,
- organizacijska pravila izvajanja procesa upravljanja z likvidnostnim tveganjem,
- pravila ocenjevanja profila tveganosti banke, vključno z metodologijami za ugotavljanje in merjenje likvidnostnega tveganja,
- pravila delovanja sistema notranjih kontrol,
- pravila izvajanja procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala.

Poznamo tri najosnovnejše strategije uravnavanja likvidnosti v banki, ki jih razdelimo glede na vir, iz katerega banke črpajo potrebna likvidna sredstva in sicer: strategija naložb, strategija zadolževanja ter uravnotežena strategija zadolževanja.

3.2.1 Strategija naložb (Asset liquidity management strategy)

Banka drži v svojem portfelju denar in kratkoročne vrednostne papirje, da bi si zagotovila razpoložljiva sredstva za izpolnjevanje nastalih obveznosti. Pretvorba bančnih naložb v denar je lahko diskrecijska ali nediskrecijska. O slednji govorimo ob vsakem denarnem prilivu v banko ob zapadlosti danih posojil oziroma ob plačilu obresti na dana posojila. Diskrecijska

pretvorba sredstev v bančni bilanci v denar pa je plod odločitve banke, da del svojega kratkoročnega portfelija proda pred njegovo zapadlostjo. Kratkoročni vrednostni papirji so namreč visoko likvidni in jih lahko brez visokih transakcijskih stroškov in brez velike izgube prodajne vrednosti spremeni v denarna sredstva. Istočasno pa ti vrednostni papirji prinašajo nižji donos, saj predstavljajo netvegane naložbe. Zaradi omenjenega nižjega donosa visoko likvidnih sredstev banke poskušajo držati obseg teh sredstev na minimalni ravni (Dimovski, 2000, str. 116).

Slika 4: Prilagoditev banke na odliv depozitov ter na črpanje kreditov z likvidnostnimi rezervami (v denarnih enotah)

a) odliv depozita

<i>AKTIVA</i>		<i>PASIVA</i>	
<i>likvidnostne rezerve</i>	4	<i>depoziti</i>	65
<i>druge naložbe</i>	91	<i>krat. zadolžitve</i>	10
		<i>druge obveznosti</i>	20
	95		95

b) črpanje kredita

<i>AKTIVA</i>		<i>PASIVA</i>	
<i>likvidnostne rezerve</i>	4	<i>depoziti</i>	70
<i>druge naložbe</i>	96	<i>zadolžitev</i>	10
		<i>druge obveznosti</i>	20
	100		100

Vir: Saunders, 2000, str. 362, 363.

a) Odliv depozita

Predvidevamo, da ima banka na aktivni strani 9 enot likvidnostnih rezerv ter 91 enot drugih naložb in na pasivni strani 70 enot depozitov, 10 enot kratkoročnih zadolžitev in 20 enot drugih obveznosti. Komitenti se odločijo, da bodo črpali 5 denarnih enot depozita. Za banko to pomeni, da se ji zmanjša pasivna stran premoženjske bilance. Ena izmed rešitev za uravnoteženje premoženjske bilance je prodaja sredstev iz aktivne strani bilance. Slednje vidimo v zgornji tabeli, ko je banka odliv depozitov v višini 5 enot kompenzirala z zmanjšanjem likvidnostnih rezerv. Ena glavnih slabosti tega načina uravnavanja je zmanjšanje bilančne vsote.

b) Črpanje kredita

Predvidevamo, da ima banka na aktivni strani 9 denarnih enot likvidnostnih rezerv in 91 enot drugih naložb. Pasivna stran premoženjske bilance pa je sestavljena iz 70 enot depozitov, 10 enot kratkoročnih zadolžitev ter 20 enot drugih obveznosti. Komitenti se odločijo za črpanje najetih kreditov v višini 5 denarnih enot. Za banko to pomeni, da se ji poveča aktivna stran

bilance oziroma potreba po dodatnih likvidnih sredstvih. Banka mora torej poiskati ustrezne vire za dane kredite in ena izmed rešitev je uporaba likvidnostnih rezerv v višini 5 denarnih enot, kar vidimo v zgornji tabeli. Prednost tega načina uravnavanja je, da omogoča vzdrževanje bilančne vsote banke v nespremenjenem obsegu.

Slabosti uravnavanja likvidnosti s strategijo naložb so poleg znižanja bilančne vsote v primeru odliva depozitov, morebitni stroški prodaje naložb ter izpad prihodka, ki bi ga banka pridobila, če bi denarna sredstva, ki jih ima v obliki likvidnostnih rezerv, naložila v donosnejše vrednostne papirje ali v posojila komitentom. Banke oblikujejo likvidnostne rezerve v naslednjih oblikah:

1. zakladne menice
2. medbančni depoziti
3. državne obveznice
4. reodkupni sporazumi

3.2.2 Strategija zadolževanja (Liability management strategy)

V okviru strategije zadolževanja banka uravnava svojo likvidnost preko upravljanja svojih obveznosti, to je bilančne pasive. Banka pridobi potrebna likvidna sredstva iz zunanjih virov, to je preko zadolževanja na denarnem trgu ali pri centralni banki, preko izdajanja vrednostnih papirjev, potrdil o vlogi, sklepanja terminskih pogodb in podobno. Za izvajanje omenjene strategije zadolževanja mora imeti banka dober dostop do denarnega trga in možnost, da pridobi neomejene količine dodatnih denarnih sredstev, ko jih potrebuje. Zato si mora banka najprej zagotoviti ustrezno kapitalsko pozicijo, ki ji omogoča dostop do denarnega trga in zadolževanje na njem (Dimovski, 2000, str. 117).

Slika 5: Prilagoditev banke na odliv depozitov ter črpanje kreditov z zadolževanjem (v denarnih enotah)

a) odliv depozita

<i>AKTIVA</i>		<i>PASIVA</i>	
<i>naložbe</i>	100	<i>depoziti</i>	65
		<i>krat. zadolžitve</i>	15
		<i>druge obveznosti</i>	20
	100		100

b) črpanje kredita

<i>AKTIVA</i>		<i>PASIVA</i>	
<i>likvidnostne rezerve</i>	9	<i>depoziti</i>	70
<i>druge naložbe</i>	96	<i>zadolžitve</i>	15
		<i>druge obveznosti</i>	20
	105		105

Vir: Saunders (2000, str. 361 in str. 363)

a) Odliv depozita

Predvidevamo, da ima banka na aktivni strani 100 enot naložb, na pasivni strani pa 70 enot depozitov, 10 enot kratkoročnih zadolžitev ter 20 enot drugih obveznosti. Komitenti se odločijo, da bodo črpali 5 denarnih enot depozita. Za banko to pomeni, da se ji zmanjša pasivna stran premoženjske bilance. Ena izmed rešitev za uravnoteženje bilance je povečanje zadolžitve za 5 denarnih enot, kar vidimo v zgornji tabeli. Prednost tega načina uravnavanja je, da omogoča vzdrževanje bilančne vsote banke v nespremenjenem obsegu ter da se vsa prilagajanja odlivom izvršijo na pasivni strani bilance.

b) Črpanje kredita

Predvidevamo, da ima banka na aktivni strani 9 denarnih enot likvidnostnih rezerv in 91 enot drugih naložb. Pasivna stran premoženjske bilance pa je sestavljena iz 70 enot depozitov, 10 enot kratkoročnih zadolžitev ter 20 enot drugih obveznosti. Komitenti se odločijo za črpanje najetih kreditov v višini 5 denarnih enot. Za banko to pomeni, da se ji poveča aktivna stran bilance oziroma nastane potreba po dodatnih likvidnih sredstvih. Banka mora torej poiskati ustrezne vire za dane kredite in ena izmed rešitev je povečanje zadolžitve za 5 denarnih enot, kar vidimo v zgornji tabeli.

Saunders (2000, str. 361) pravi, da je uravnavanje likvidnosti z zadolževanjem lahko precej drago, saj so na denarnem trgu izposojeni viri sredstev dražji od vlog na vpogled in velikokrat dražji od kratkoročno vezanih depozitov. Višji kot so stroški izposojenih virov sredstev glede na obresti, ki jih banka prejme od svojih naložb, manj privlačen je način uravnavanja likvidnosti z dodatnim zadolževanjem. Banka se poslužuje naslednjih sredstev:

1. likvidnostni krediti
2. črpanje kreditnih linij
3. reodkupni sporazumi
4. posojila centralne banke

3.2.3 Uravnotežena strategija zadolževanja (Balanced liquidity management strategy)

Tretja strategija je sodobna strategija uravnavanja likvidnosti v bankah. Banke (predvsem tiste večjega obsega, ki imajo dostop na domače in tuje denarne trge) si zagotavljajo likvidna sredstva tako preko prodaje oziroma oblikovanja ustrezne strukture svojih naložb kot preko zadolževanja na denarnem trgu (Dimovski, 2000, str. 117).

Večina bank se odloči za kombinacijo strategije zadolževanja ter strategije naložb, zaradi tveganja pri izposojanju likvidnostnih sredstev ter zaradi stroškov, ki nastanejo pri imetju sredstev v obliki likvidnostnih rezerv.

3.3 Instrumenti uravnavanja likvidnosti v bankah

Poslovne banke imajo v Sloveniji na voljo vrsto različnih instrumentov za uravnavanje likvidnosti. Finančni položaj banke, njen ugled in trenutne razmere na denarnem trgu so elementi, ki jih banka mora upoštevati pri izbiri le-teh.

Če banka ugotovi, da bo v prihodnosti potrebovala likvidnostna sredstva, lahko v ta namen izda vrednostne papirje. Tega instrumenta se ponavadi poslužuje za reševanje kratkoročnih likvidnostnih težav, zato so tudi izdaje vrednostnih papirjev kratkoročne narave kot npr. kratkoročne obveznice.

Vsaka banka bi si morala zagotoviti kreditne linije različnih ročnosti, ki bi jih lahko črpala v primeru težav. Ker so kreditne linije ponavadi dolgoročne narave, je tudi obrestna mera tega instrumenta nekoliko višja. Odobritev kreditne linije prinaša dodatne stroške, kot so: strošek odobritve kreditne linije, strošek pripravljenosti, strošek vodenja ipd., prav tako tudi morebitno predčasno vračilo črpanega zneska. Banke v tuji lasti z večinskim delničarjem imajo tu precejšno prednost, saj si take kreditne linije lahko preskrbe skorajda čez noč (Raner, 2002, str. 26).

Kratkoročno kreditiranje med poslovnimi bankami predstavlja naslednjo možnost uravnavanja likvidnosti. Banke sklepajo med seboj posle največkrat v obliki kratkoročnih prejetih in danih depozitov in sicer v domači ali tuji valuti. V času pred prevzemom evra je znašal obseg takšnih poslov na denarnem trgu 12 milijard tolarjev, dobra polovica poslov je bilo sklenjenih za zapadlost naslednjega delovnega dne (Interni vir Banke Sparkasse d.d., 2007). Medbančni depoziti predstavljajo za banke cenovno ugoden in hiter način pridobitve likvidnih sredstev, vendar je višina obrestne mere zelo odvisna od trenutne tržne situacije, količine poslov, likvidnostne pozicije banke ter bonitete banke. To pomeni, da bodo banke z likvidnostnim primanjkljajem pripravljene plačati višjo obrestno mero in obratno, da bodo banke s presežki kotirale na trgu z nižjo obrestno mero.

Banke lahko presežna likvidnostna sredstva vlagajo v dolgoročne in kratkoročne vrednostne papirje, vendar morajo upoštevati likvidnost, varnost in donosnost le-teh. Z vstopom Slovenije v Evrosistem se je izbor visoko bonitetnih vrednostnih papirjev povečal, saj banke niso več omejene samo na slovenski trg. V času tolarja pa so prevladovali posli z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije, zakladnimi menicami Republike Slovenije ter kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznicami.

Z vstopom Slovenije v Evrosistem so začeli veljati predpisi, določeni s Statutom Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke. Sem sodijo tudi instrumenti denarne politike, ki jih lahko poslovne banke uporabljajo za uravnavanje likvidnosti.

3.3.1 Instrumenti denarne politike Evrosistema

Denarni trg v Evropski monetarni uniji se je po uvedbi evra uspešno integriral in spada med najbolj integrirane finančne trge v monetarni uniji. K temu je izjemno veliko pripomogel enoten instrumentarij monetarne politike Evropske centralne banke (Ahtik, 2006, str. 37).

Evrosistem uporablja širok nabor instrumentov denarne politike (operacije odprtega trga, odprte ponudbe in vzdrževanje obvezne rezerve), od tega sta za komercialne banke najpomembnejša dva instrumenta: **obvezna rezerva**⁴, s katero Evrosistem zmanjšuje likvidnost bančnega sistema, ter **operaciji glavnega in dolgoročnejšega refinanciranja**, s katerim Evrosistem vrača likvidnost. Glede na to, da imajo banke na slovenskem prostoru v splošnem presežek likvidnosti, jih večina lahko deluje brez udeležbe pri operacijah Evrosistema tudi v prihodnje, vendar bi se s tem odpovedale praktično najcenejšemu viru likvidnosti na trgu (Bajec, 2006, str. 45).

Slika 6: Operacije denarne politike Evrosistema

Operacije denarne politike	Smer operacije		Ročnost	Frekvenca	Postopek
	Povečevanje likvidnosti	Zmanjševanje likvidnosti			
Operacije odprtega trga					
<i>Operacije glavnega refinanciranja (OGR)</i>	- Povratne transakcije	-	En teden	Tedensko	Standardne avkcije
<i>Operacije dolgoročnejšega refinanciranja (ODR)</i>	- Povratne transakcije	-	Tri mesece	Mesečno	Standardne avkcije
<i>Operacije finega uravnavanja (OFU)</i>	- Povratne transakcije - Valutne zamenjave	- Povratne transakcije - Valutne zamenjave - Zbiranje vezanih depozitov	Nestandardizirana	Občasno	Hitre avkcije / dvostranski postopki
	- Dokončni nakupi	- Dokončne prodaje	-	Občasno	Dvostranski postopki
<i>Strukturne operacije (SO)</i>	- Povratne transakcije	- Izdaja dolžniških certifikatov	Standardizirana / nestandardizirana	Redno in občasno	Standardne avkcije
	- Dokončni nakupi	- Dokončne prodaje	-	Občasno	Dvostranski postopki
Odprte ponudbe					
<i>Mejno posojilo (MPS)</i>	- Povratne transakcije	-	Čez noč	Dostop po prostem preudarku nasprotnih strank	
<i>Mejni depozit (MDP)</i>	-	- Depoziti	Čez noč	Dostop po prostem preudarku nasprotnih strank	

Vir: Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike (Uradni list RS, št. 72/06)

3.3.1.1 Operacije odprtega trga

Najbolj zanimivo skupino instrumentov denarnega trga v Evrosistemu predstavljajo operacije odprtega trga. Glede na njihove cilje, rednost in postopke se lahko operacije odprtega trga

⁴ Več o obveznih rezervah je navedeno v poglavju 3.1.2.1.

Evrosistema razdelijo na naslednje štiri kategorije (Izvajanje denarne politike v Evroobmočju, 2006):

- **Operacije glavnega refinanciranja:** to so redne *povratne transakcije*, organizirane tedensko in z običajno dospelostjo enega tedna;
- **Operacije dolgoročnejšega refinanciranja:** to so *povratne transakcije*, organizirane mesečno in z običajno dospelostjo treh mesecev; njihov cilj je zagotoviti nasprotnim strankam dodatno dolgoročnejše refinanciranje;
- **Operacije finega uravnavanja:** *povratne transakcije finega uravnavanja* (kot dvostranski postopki - Banka Slovenije izbere omejeno število nasprotnih strank za sodelovanje), *valutne zamenjave*, *zbiranje vezanih depozitov* in *dokončne transakcije finega uravnavanja*;
- **Strukturne operacije:** *povratne strukturne operacije*, *izdaja dolžniških certifikatov ECB* in *dokončne strukturne transakcije*.

Pobudo za operacije odprtega trga da ECB, ki tudi odloča o instrumentu, ki se bo uporabil, in pogojih za njegovo izvršitev. Protiponudbe lahko posredujejo vse nasprotne stranke, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti⁵. Lahko se izvršijo na podlagi standardnih avkcij, hitrih avkcij ali dvostranskih postopkov⁶. Poleg zbiranja vezanih depozitov poznamo še naslednje instrumente operacije odprtega trga (Izvajanje denarne politike v Evroobmočju, 2006):

1. Povratne transakcije

To so tiste operacije, preko katerih ECB vrača likvidnost v sistem, in so kot take pomembna možnost za pridobivanje kratkoročnih likvidnostnih sredstev bank. Nanašajo se na operacije, pri katerih nacionalna centralna banka kupuje ali prodaja ustrezno finančno premoženje na podlagi repo pogodb ali izvaja kreditne operacije, zavarovane z ustreznim finančnim premoženjem⁷. **Repo pogodba** pomeni prenos primarnega finančnega premoženja s prodajalca na kupca ob istočasnem dogovoru, da bo lastništvo nad finančnim premoženjem enkrat v prihodnosti preneseno nazaj na dolžnika. Razlika med nabavno ceno in ceno ponovnega

---

⁵ Splošna merila primernosti, ki jih morajo izpolnjevati slovenske nasprotne stranke, da lahko pri Banki Slovenije dostopajo do instrumentov denarne politike so: obvezniki obveznih rezerv v skladu s členom 19.1 Statuta ESCB in ECB, nad njimi se vrši primerna oblika nadzora, so finančno trdne, imajo odprt poravnalni račun v sistemu RTGSplus pri nemški centralni banki in so vpisane v sodni register Republike Slovenije.

⁶ Več o avkcijskih postopkih najdemo v: Uradni list RS, št. 72/06, Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, str. 15.

⁷ Statut ESBC pravi, da morajo vse kreditne operacije Evrosistema (tj. operacije denarne politike za povečanje likvidnosti in posojila čez dan) temeljiti na primernih zavarovanjih. Ali je določeno sredstvo primerno za zavarovanje ali ne, se lahko preveri na seznamu, objavljenem na spletni strani ECB. V splošnem pa velja, da je večino državnih in kakovostnejših korporacijskih obveznic, izdanih v evroobmočju, primerno sredstvo za zavarovanje.

nakupa je enaka obrestim na izposojeni ali posojeni znesek v času do dospelosti posla. Cena ponovnega nakupa torej vključuje obresti posla. **Zavarovana posojila** pa so tista posojila, kjer upnik dobi izvršljivo pravico unovčitve finančnega premoženja, ki je bilo dano za zavarovanje terjatev, vendar kjer, ob predpostavljene izpolnitvi dolžnikove obveznosti, lastništvo nad finančnim premoženjem obdrži dolžnik. Obresti se določijo na podlagi obrestne mere, zneska posojila in roka dospelosti operacije. Banka Slovenije se poslužuje povratnih transakcij v obliki zavarovanih posojil. Pri povratni transakciji sta datum in znesek povratnega dela operacije dogovorjena ob sklenitvi posameznih transakcij. Bajec (2006, str. 42) pravi, da so za manjše banke poleg obveznih rezerv povratne transakcije tisti instrument, s katerim se največkrat srečajo.

2. Dokončne transakcije

To so operacije, pri katerih Evrosistem na trgu dokončno kupuje ali prodaja ustrezno finančno premoženje in predstavlja popoln prenos lastništva s prodajalca na kupca, ne da bi bil pri tem predviden poznejši prenos lastništva nazaj na prodajalca. Pri dokončnih transakcijah ni vnaprejšnjih omejitev glede kroga nasprotnih strank. Banka Slovenije izvaja dokončne transakcije v skladu s tržnimi običaji, ki veljajo za dolžniške instrumente, uporabljene v transakciji. Cene določa v skladu s tržnimi običaji, ki se najbolj pogosto uporabljajo za dolžniški instrument, uporabljen v transakciji.

3. Izdaja dolžniških certifikatov

ECB lahko izda dolžniške certifikate z namenom prilagajanja strukturne pozicije Evrosistema nasproti finančnemu sektorju, da bi se ustvaril primanjkljaj likvidnosti na trgu. Certifikati ECB predstavljajo dolg ECB do imetnika tega instrumenta. Izdajo in hranijo se v nematerializirani obliki pri registrih vrednostnih papirjev v evroobmočju. Izdajo se z namenom zmanjšanja likvidnosti na trgu in sicer redno ali občasno z rokom dospelosti do 12 mesecev. Izdajo se z diskontom oziroma v znesku, ki je manjši od nominalnega zneska in se izplačajo v nominalnem znesku. Razlika med zneskom izplačila in vpisa je enaka obračunanim obrestim na znesek izdaje po dogovorjeni obrestni meri za obdobje do dospelosti certifikata. Obresti se obračunavajo po linearni metodi, pri štetju dni se uporablja konvencija »dejansko število dni/360 dni v letu«. Certifikate prodaja Banka Slovenije v imenu ECB na standardnih avkcijah, proti ponudbe za vpis certifikatov pa lahko posredujejo vse nasprotnne stranke, ki izpolnijo splošna merila primernosti.

4. Valutne zamenjave

Pri valutnih zamenjavah, ki se izvajajo za namene denarne politike, morajo biti nasprotnne stranke sposobne učinkovito opravljati devizne transakcije velikega obsega v katerih koli

tržnih razmerah.⁸ Valutne zamenjave so operacije za namene denarne politike, pri katerih Banka Slovenije promptno kupuje (ali prodaja) evro za tujo valuto in istočasno terminsko prodaja (ali kupuje) evro za tujo valuto na določen dan v prihodnosti. Izvajajo se kot hitre avkcije ali dvostranski postopki, njihova pogostost in rok dospelosti nista standardizirana. Banka Slovenije v skladu z merili izbere omejeno število nasprotnih strank. V vsaki operaciji se Banka Slovenije in nasprotne stranke dogovorijo o swap točkah transakcije. Swap točke so razlika med deviznim tečajem terminskega posla in deviznim tečajem promptnega posla. Swap točke za evro nasproti tuji valuti kotirajo v skladu s splošnimi tržnimi običaji.

3.3.1.2 Odprte ponudbe

Cilj odprtih ponudb je povečati ali zmanjšati likvidnost čez noč, signalizirati splošno naravnost denarne politike in določiti zgornjo in spodnjo mejo nihanj obrestnih mer na trgu čez noč. Odprte ponudbe upravljajo decentralizirano nacionalne centralne banke. Nasprotne stranke, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti, jih lahko uporabijo na lastno pobudo (Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006):

1. *Mejno posojilo*

Nasprotne stranke lahko uporabijo *odprto ponudbo mejnega posojila* za pridobitev likvidnosti čez noč pri nacionalni centralni banki na podlagi ustreznega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev. Posojilo je obrestovano po vnaprej določeni obrestni meri⁹, ki v normalnih okoliščinah predstavlja zgornjo obrestno mejo tržne obrestne mere za denar čez noč. Obresti se obračunavajo linearno, ob upoštevanju konvencije »dejansko število dni/360 dni v letu«. ECB lahko kadarkoli spremeni obrestno mero z veljavnostjo naslednji delovni dan Evrosistema. Dostop do mejnega posojila imajo institucije, ki izpolnjujejo splošna merila za nasprotne stranke. Dostop je mogoč na delovne dneve sistema RTGS^{plus} v skladu s postopki in roki, opredeljenimi v sklepu. Rok vračila mejnega posojila je naslednji delovni dan sistema RTGS^{plus}, in sicer ob odprtju sistema TARGET. Vračilo se izvede s pretvorbo mejnega posojila, tako glavnice kot obresti, v posojilo čez dan. V normalnih okoliščinah ni omejitve zneska posojila ali drugih omejitev dostopa nasprotnih strank do posojila, razen zahteve po predložitvi zadostnega finančnega premoženja za zavarovanja terjatev.

2. *Mejni depozit*

Nasprotne stranke lahko uporabijo *odprto ponudbo mejnega depozita* za plasiranje depozitov čez noč pri Banki Slovenije. V zameno za depozite Banka Slovenije nasprotnim strankam ne daje zavarovanja. Depoziti se obrestujejo po vnaprej določeni obrestni meri. V normalnih

---

⁸ Merila in postopke za izbiro nasprotnih strank za posege na deviznem trgu najdemo v Uradnem listu RS, št. 72/06, Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, Priloga 3.

⁹ Obrestna mera je objavljena na spletni strani ECB (<http://www.ecb.int>) in na spletni strani Banke Slovenije (<http://www.bsi.si>).

okolščinah obrestna mera mejnega depozita predstavlja spodnjo mejo tržne obrestne mere za denar čez noč. Dostop do mejnega depozita imajo institucije, ki izpolnjujejo splošna merila za nasprotno stranke. Dostop je mogoč na delovne dneve sistema RTGS^{plus} v skladu s postopki in roki, opredeljenimi v sklepu. Banka Slovenije vrne mejni depozit nasprotni stranki naslednji delovni dan Banke Slovenije po dnevu deponiranja, in sicer ob odprtju sistema TARGET. Ob dospetju depozita pa se plačajo tudi obresti. Znesek mejnega depozita ni omejen. Obrestno mero objavi Evrosistem vnaprej (na spletnih straneh Banke Slovenije ter ECB), obresti se obračunavajo linearno, ob upoštevanju konvencije »dejansko število dni/360 dni v letu«. ECB lahko kadarkoli spremeni obrestno mero z veljavnostjo naslednji delovni dan Evrosistema.

3.4 Prvine učinkovitega upravljanja z likvidnostjo v bankah

Banka mora za uspešno upravljanje z likvidnostnim tveganjem oblikovati politiko in strategijo upravljanja s tveganji, vzpostaviti primeren informacijski sistem, zagotoviti tehnološko infrastrukturo in kadre, uporabiti primerne metode merjenja likvidnosti ter vzpostaviti učinkovit nadzor in kontrolo (Basel Committee in Banking Supervision, 2000 str. 4).

Odločilne prvine učinkovitega upravljanja z likvidnostjo v bankah so torej naslednje: dober informacijski sistem, osrednja kontrola likvidnosti, struktura obveznosti, koncentracija obveznosti, dostop do virov, likvidnost sredstev, razmik dospelosti obveznosti in sredstev ter načrtovanje vseh naštetih prvin.

3.4.1 Informacijski sistem

Informacijski sistem je zelo pomemben element za obvladovanje likvidnostnega tveganja, saj mora zagotoviti verodostojne, celovite, in pravočasne informacije o likvidnostnem stanju banke. Dober informacijski sistem omogoča kvalitetno in zanesljivo merjenje, kar je pogoj za učinkovito upravljanje z likvidnostnim tveganjem (Godec, 2006, str. 44).

Informacijski sistem za upravljanje z likvidnostnim tveganjem mora biti prilagojen značilnostim banke, obsegu poslovanja banke ter značilnostim produktov banke. Prav tako mora biti premišljeno vsebinsko strukturiran, fleksibilen ter v skladu z zakonskimi predpisi in v skladu z bančno strategijo. Omogočati mora nadzor izračunanih kazalcev likvidnosti ter likvidnostnih pozicij, zato morajo biti predpostavke v modelu jasno zasnovane, tako da lahko vedno preverimo njihovo vrednost in konsistentnost (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 6).

Godec (2006, str. 44) prikazuje strukturo dimenzionalnega modela informacijskega sistema za podporo upravljanju z likvidnostnim tveganjem. Zagotoviti mora podatke vseh denarnih tokov, razdeljenih po atributih, da lahko dobimo podatke za analizo in poročila o likvidnosti banke. Ti atributi so naslednji:

- čas za spremljanje zapadlosti denarnih tokov;
- produkti za opredelitev vrste denarnih tokov, saj imajo različni produkti različen vpliv na likvidnost;
- valute, ki omogočajo upravljanje likvidnosti posameznih valut;
- komitenti, spremljanje koncentracije in izpostavljenosti do komitentov, držav, sektorjev, dejavnosti;
- zavarovanja za nadzor kvalitete naložb;
- bilančni objekt, ki pove, za kakšno vrsto denarnega toka gre (glavnica, obresti, provizije);
- cene-tečaj, ki omogočajo spremljanje vrednostnih sprememb in tržnih vrednosti.

3.4.2 Odgovornost za upravljanje z likvidnostnim tveganjem ter organizacijska vpetost

Upravljanje z likvidnostnim tveganjem je lahko centralizirano, kar pomeni da je vodeno iz posameznega oddelka oziroma organizacijske enote. Lahko pa je decentralizirano in razčlenjeno na posamezne organizacijske enote, ki same skrbijo za likvidnost. Poznamo tudi tretjo možnost, ki predstavlja kombinacijo zgornjih dveh pristopov. Ne glede na način vodenja mora biti zagotovljeno, da je likvidnostna strategija striktno upoštevana in spoštovana tako, kot jo je opredelilo vodstvo. Dolžnost uprave je, da postavi strategijo in oblikuje politiko prevzemanja in upravljanja z likvidnostnim tveganjem (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 5).

Uprava mora biti seznanjena z vsemi pomembnejšimi operacijami v banki, ki vplivajo na likvidnostno pozicijo banke. Pri postavljanju strategije upravljanja z likvidnostjo pa se mora zavedati, da je potrebno zajeti celotno banko, saj likvidnost banke ni več samo naloga zakladništva. Potrebno je aktivno sodelovanje vseh sektorjev banke, ki imajo vpliv na likvidnost. Uprava pa je poleg oblikovanja strategije ter politike zadolžena tudi za postopke nadziranja likvidnosti v banki. Določiti mora limite za likvidnostno tveganje, imenovati odgovorne zaposlene ter zagotoviti, da se likvidnostno tveganje lahko prepozna, izmeri, redno spremlja ter nadzoruje (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 4-5).

Poslovodstvo banke je zadolženo za to, da je izvajanje uravnavanja likvidnosti usklajeno s sprejeto strategijo, kar pomeni, da morajo razviti in izvajati postopke in prakso tako, da bodo v skladu z vsemi cilji in nameni, ki jih je določila uprava.

Sektor zakladništva je poleg mnogih drugih funkcij (razvoj novih produktov, trgovanje v imenu in za račun banke, skrb za politiko obrestnih mer, tečajev in tarif, upravljanje s tveganji) zadolžen tudi za izvajanje in zagotavljanje dnevne likvidnosti. Njihova naloga je, da upravljajo in investirajo presežna likvidnostna sredstva, da pridobivajo likvidna sredstva v primeru njihovega pomanjkanja ter pri tem dosegajo čim boljše dohodkovne učinke.

Zakladniški oddelek je običajno pristojen za samostojno upravljanja z določenim delom portfelja banke v okviru postavljenih limitov.

Banke imajo običajno vzpostavljeni dve strokovni komisiji, ki imata zelo pomembno vlogo pri upravljanju likvidnosti. Prvo imenuje Finančna komisija oziroma odbor ali bolj pogosto Komisija za upravljanje z naložbami in obveznostmi (ALCO – Assets Liability Committee). Sestavljajo ga člani z vsakega področja banke, ki ima pomemben vpliv na likvidnostnega tveganja. ALCO skrbi za dolgoročno usklajenost bilance banke in za optimizacijo razmerja med pričakovano donosnostjo kapitala banke in prevzetimi tveganji. Odločitve sprejete znotraj te komisije so strateške narave. Drugo komisijo banke ponavadi poimenujejo Likvidnostna komisija. To je odbor, katerega cilj je zagotavljanje tekoče likvidnosti banke, izpolnjevanje regulative in doseganje prihodkovnih učinkov (Interni viri Banke Sparkasse d.d., 2006)

3.4.3 Struktura obveznosti

Struktura obveznosti je ključen vidik likvidnosti. Banka, ki ima stabilne, po obsegu velike in razpršene obveznosti, verjetno ne bo imela tako velikih likvidnostnih težav kot banka, ki nima takšnih obveznosti. Strukture obveznosti je treba analizirati iz naslednjih vidikov (Proces ocenjevanja tveganj, 2007):

1. struktura vlog po produktih, vrsti vlagateljev in dospelosti;

Poleg števila računov in stanja na njih je treba upoštevati tudi strukturo depozitnih produktov in vrsto vlagateljev (gospodinjstva, podjetja in državo), saj vsaka posamezna skupina vlagateljev kaže različne vzorce obnašanja.

2. stabilnost obveznosti

Glede stabilnosti obveznosti veljajo naslednja splošna pravila:

- vloge z daljšo ročnostjo so bolj stabilne od vlog s krajšo ročnostjo, saj se dolgoročneje pred dospelostjo razvezujejo le izjemoma, pri kratkoročnejših pa banka ne ve, ali bodo ob dospelosti podaljšane ali ne;
- vloge gospodinjstev so bolj stabilne od vlog gospodarskih družb in države. Vloge gospodarskih družb so namreč bolj občutljive na spremembe obrestnih mer in drugih tržnih dejavnikov, medtem ko pri državnih vlogah lahko naletimo tudi na druga merila, kot so npr. politični interesi;
- majhne vloge so bolj stabilne od velikih, saj je pri morebitnem prenosu velike vloge v drugo banko vlagatelj v boljši pogajalski poziciji in lahko doseže višjo obrestno mero.

Na stabilnost obveznosti vpliva tudi trdnost vzpostavljenega poslovnega odnosa z vlagatelji. Vloge vlagateljev, s katerimi banka že dolgo sodeluje in ima razvit vsestranski poslovni

odnos, tj. sodeluje tudi na področju finančnih sredstev, bodo običajno stabilnejše. Banka poslovne odnose z vlagatelji goji z rednimi osebnimi stiki, obveščanjem in promocijskim gradivom.

3.4.4 Koncentracija obveznosti

Pomemben element likvidnostnega tveganja je koncentracija obveznosti, ki izpostavlja banko potencialnim likvidnostnim težavam zaradi nepričakovanih dvigov vlog. Splošni likvidnostni problemi posameznega vlagatelja ali sektorska nelikvidnost lahko ob veliki koncentraciji vlog precej omajajo likvidnost banke. Banka pa je še posebno izpostavljena tveganju, če večje število vlog zapade v krajšem časovnem obdobju, zato mora zagotavljati razpršenost vlog glede na izvor (po posameznih vlagateljih, vrstah vlog, posameznih valutah), višino in rok dospelosti (Proces ocenjevanja tveganj, 2007).

3.4.5 Dostop do virov

Banka pridobiva vire na različne načine: z zbiranjem vlog, zadolževanjem na kratkoročnem denarnem trgu, zadolževanjem na kapitalskem trgu ali z izdajo delnic. Kolikšen zadolžitveni potencial ima banka, je težko oceniti, saj je odvisno od kapitalne pozicije banke, bonitetne ocene banke, ugleda in trenutnih tržnih razmer. V obdobju negotovosti veliki vlagatelji ne bodo naklonjeni majhnim bankam, saj bi bile te po njihovi presoji bolj tvegane. Podoben vzorec obnašanja lahko izsledimo tudi pri velikih bankah, ko le-te zaidejo v solventnostne probleme. Pri bančnih skupinah je treba pri likvidnostnemu potencialu upoštevati tudi morebitno podporo matične banke ali drugih oseb v skupini. Banka mora redno spremljati, kakšne so možnosti pridobitve posameznih vrst virov in slediti razvoju različnih oblik financiranja na trgu (Proces ocenjevanja tveganj, 2007).

3.4.6 Likvidnost sredstev

Obseg likvidnih sredstev, ki naj bi jih držala banka, je funkcija stabilnosti strukture obveznosti in potencialne rasti sredstev. Kadar je struktura obveznosti ugodna in stabilna, rast sredstev pa predvidljiva, je potreba po likvidnostni rezervi nižja. Večja likvidnostna rezerva je potrebna, kadar (Proces ocenjevanja tveganj, 2007):

- konkurenčno okolje ponuja alternativne investicijske produkte;
- se pojavi bistveno zmanjšanje večjih vlog;
- je pomemben del obveznosti s krajšo ročnostjo in spremenljivo strukturo;
- je delež kreditnega portfelja, ki ga sestavljajo slabi krediti, znaten;
- se pričakuje, da bo v prihodnosti črpan večji del odobrenih okvirnih kreditov ali drugih zunajbilančnih sredstev.

3.4.7 Razmik dospelosti obveznosti in sredstev

Do razmika v dospelosti obveznosti in sredstev prihaja zaradi osnovne funkcije banke, to je transformacija vlog s krajšo ročnostjo v dolgoročnejša sredstva. Banka se navedenemu razmiku ne more izogniti, lahko pa ga učinkovito upravlja. Razmik v dospelosti obveznosti in sredstev je pogosta metoda ocenjevanja izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju, pri čemer je dan večji pomen kratkoročni neusklajenosti (Proces ocenjevanja tveganj, 2007). Po priporočilih Banke Slovenije je potrebno redno ocenjevati obseg in gibanje razmika med obveznostmi in sredstvi.

4 UPRAVLJNAJE Z LIKVIDNOSTNIM TVEGANJEM NA PRIMERU SREDNJE VELIKE BANKE

4.1 Predstavitev banke

Kärntner Sparkasse AG je leta 1991 kot prva avstrijska banka odprla predstavništvo v Ljubljani, nato pa še poslovalnice v drugih večjih krajih po Sloveniji. Sredi leta 1999 je Banka Slovenije banki Kärntner Sparkasse AG, kot prvemu tujemu kreditnemu zavodu podelila koncesijo za podružnico. Leta 2004 se je paleta ponudbe Kärntner Sparkasse AG, Podružnice v Sloveniji, ki je na začetku temeljila izključno na negotovinskem poslovanju, razširila s produkti plačilnega prometa, transakcijskimi računi, kreditnimi karticami ter storitvami prek svetovnega spleta in mobilne telefonije. Leta 2005 je podružnica dosegla bilančno vsoto v višini 710 milijonov evrov, število zaposlenih se je povečalo na 200, število strank pa je zraslo na 34.000 komitentov. Ker je podružnica presegla obseg poslovanja navadne »poslovne enote«, se je s 1. oktobrom 2006 preoblikovala v Banko Sparkasse d.d. Zaradi lažje identifikacije strank s slovensko banko in predvsem zaradi večje preglednosti računovodstva v okviru koncerna Kärntner Sparkasse AG je nastala potreba po prestrukturiranju podružnice v samostojno pravno osebo, Banko Sparkasse d.d. S preoblikovanjem sta se ji povečala avtonomnost odločitev ter zaupanje strank hkrati pa je postala del velike avstrijske bančne skupine Erste Bank in Sparkassen, ki skupaj z Erste Bank tvori eno največjih bančnih skupin jugovzhodne in osrednje Evrope – skupino Erste Bank.

Banka Sparkasse d.d. ima vizijo razširiti bančno poslovanje s ponudbo novih produktov, ki bodo prijazni in dostopni komitentu. Želijo doseči 5 % delež slovenskega bančnega prostora in s tem povečati rast kapitala, varnost banke in zaposlenih. Dobri rezultati so pogojeni z nudenjem kakovostnega finančnega servisa poslovnim enotam. Med primarne cilje banke spada skrb za kakovostno in sodobno poslovanje v okviru zakonodaje, ki je predpisana s strani države in Banke Slovenije, kot tudi upoštevanje medbančnih dogovorov.

Banka Sparkasse d.d. je torej mlada banka, ki je podedovala več kot desetletno bogato zapuščino izkušenj na slovenskem trgu. Približala se je slovenski stranki najprej kot predstavništvo nato kot podružnica. Zdaj, kot samostojna banka, pa se lahko postavlja ob bok

velikim slovenskim bankam, saj je s široko paletto storitev vsak dan konkurenčnejša in močnejša.

4.1.1 Poslovanje banke

Glavna dejavnost banke je kreditno poslovanje – kreditiranje investicij in obratnih sredstev ter stanovanjsko in potrošniško kreditiranje. Kreditno poslovanje temelji na individualni obravnavi vsakega primera (stranke) posebej, zato banka vnaprej ne izključuje nobene od gospodarskih dejavnosti, v kateri delujejo potencialne stranke. Obseg kreditov se je po preoblikovanju v banko nenehno povečeval, na dan 31. december 2006 je znašal obseg danih kreditov 167 milijard tolarjev.

Na področju depozitnega poslovanja je od preoblikovanja naprej višina depozitnega poslovanja naraščala tako, da je konec leta 2006 presegla 30 milijard tolarjev. Ta znesek predstavljajo vsa sredstva varčevalnih produktov (bonus račun, namensko varčevanje, premijsko stanovanjsko varčevanje in depoziti) ter stanja na transakcijskih računih. Največji delež med vsemi varčevalnimi produkti predstavljajo depoziti (49,86 %), sledijo sredstva na bonus računih (26,27 %) in transakcijski računi (21,90 %). Skupni delež namenskega in premijskega stanovanjskega varčevanja je znašal manj kot 2 %.

Leta 2006 sta se na področju plačilnega prometa v državi bistveno povečala obseg in število plačil. Tako je vrednost prilivov na račune znašala 264,3 milijarde tolarjev, kar pomeni 69 % povečanje glede na leto 2005. Vrednost odlivov iz računov pa je znašala 360,4 milijarde tolarjev, kar pomeni 110 % povečanje glede na prejšnje leto. Število plačilnih nalogov se je povečalo kar za 100 % glede na prejšnje leto. Na področju plačilnega prometa s tujino se je vrednost odlivov in prilivov povečala za približno 290 % v primerjavi z letom 2005.

Banka Sparkasse d.d. je bila 31. december 2006 na 12. mestu po tržnem deležu¹⁰ (primerjava nekonsolidiranih, nerevidiranih rezultatov slovenskih bank) med vsemi slovenskimi bankami. Merjeno po bilančni vsoti je njen tržni delež znašal 2,14 %. Banka Sparkasse d.d. se razlikuje od drugih bank v tem, da se je osredotočila predvsem na kreditiranje pravnih in fizičnih oseb ter nekoliko tudi zbirala njihova sredstva, ni pa bila dejavna pri t.i. zakladniških poslih. O tem govori podatek, da je imela banka nadpovprečen tržni delež pri kreditih danih strankam, ki niso banke, in sicer 3,24 %. Svoje poslovanje je v primerjavi z drugimi bankami precej bolj refinancirala s krediti (6,42 – odstotni delež) in bistveno manj z vlogami strank (0,62 %). Delež osnovnega kapitala banke je bil skorajda enak tržnemu deležu (2,29 %), kapitalne rezerve pa so bile v primerjavi z drugimi bankami izjemno velike (13,29 – odstotni delež). Banka je imela po čistem dobičku poslovnega leta, ki je bilo v nasprotju z drugimi bankami omejeno samo na zadnje četrtletje 2006, ko se je iz Podružnice preoblikovala v samostojno banko, 0,75 – odstotni delež. Banka je dosegla nadpovprečen delež pri čistih obrestih (0,87 %

---

¹⁰ Tržni delež je merjen z bilančno vsoto, lahko pa se meri tudi na osnovi kreditnega poslovanja.

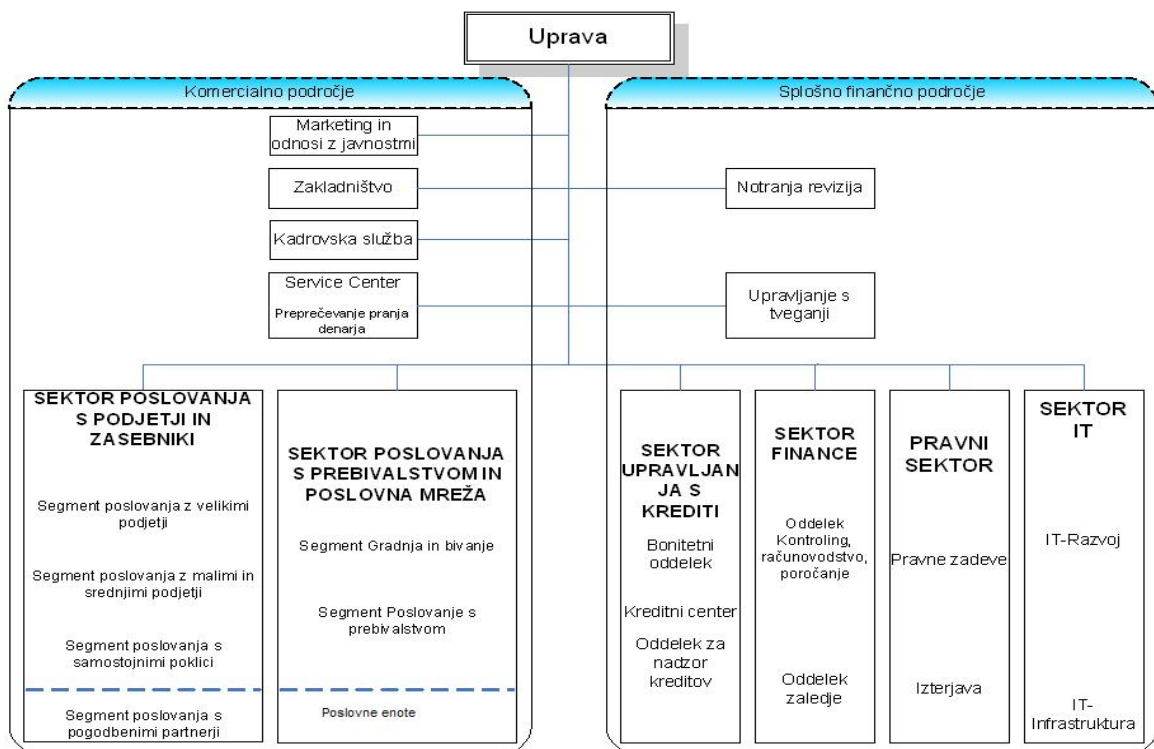

kot rezultat poslovanja v enem četrtnem letu) in podpovprečen delež pri čistih opravninah (0,14 % kot rezultat poslovanja v enem četrtnem letu).

4.2 Notranja organizacija ter proces upravljanja z likvidnostjo

Organizacija Banke Sparkasse d.d. je sestavljena iz treh nivojskih hierarhičnih struktur in sicer: uprave, sektorjev ter segmentov oziroma služb. Sektorji se delijo na: sektor poslovanja s podjetji in zasebniki, sektor poslovanja s prebivalstvom in poslovna mreža, sektor upravljanja s krediti, sektor financ, pravni sektor ter sektor IT. Tako imenovane službe pa se delijo na: marketing in odnosi z javnostmi, zakladništvo, kadrovska služba, service center in služba za preprečevanje pranja denarja, notranja revizija ter služba za upravljanje s tveganji.

Slika 7: Organigram Banke Sparkasse d.d.

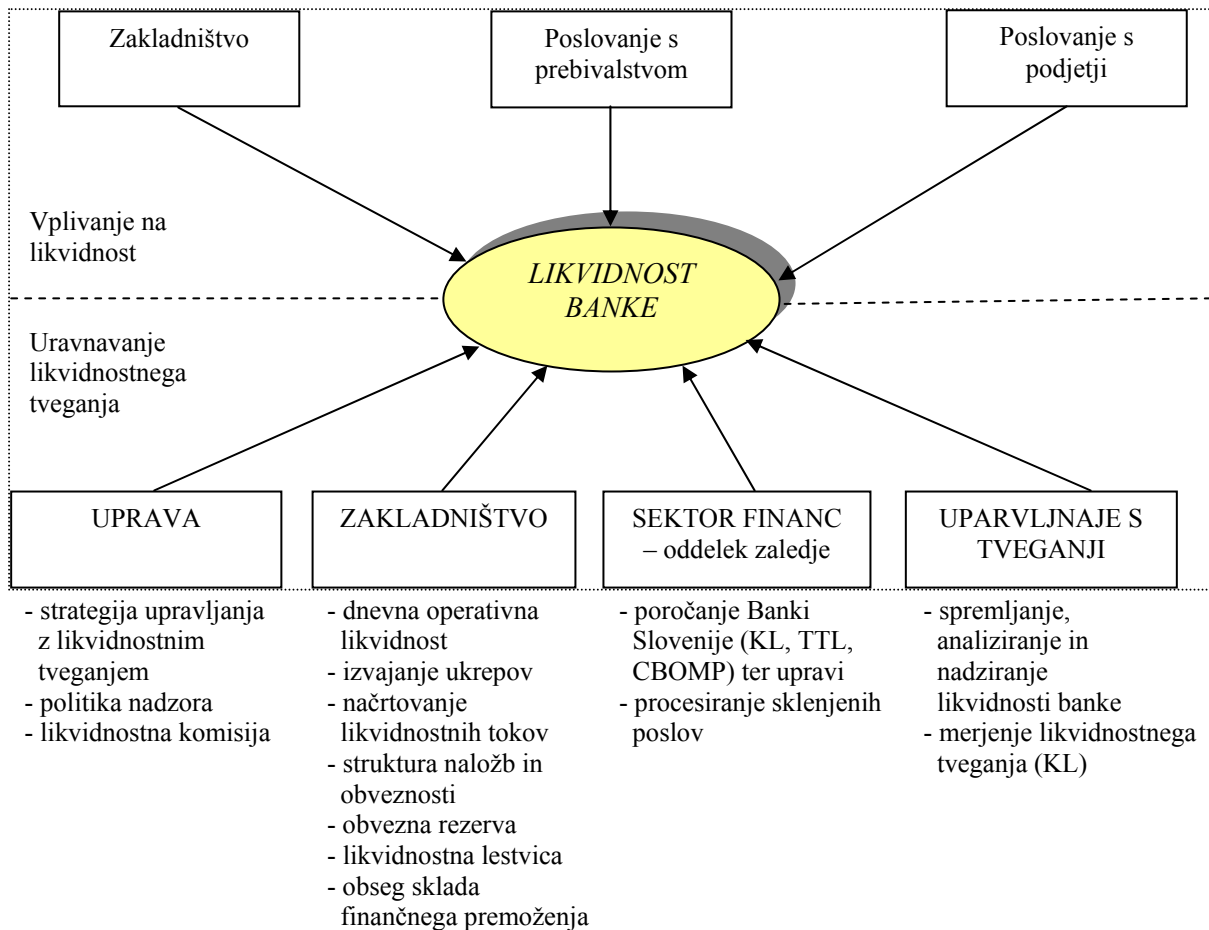
Vir: Interno gradivo Banke Sparkasse d.d., 2006.

Upravljanje z likvidnostnim tveganjem v Banki Sparkasse d.d. je centralizirano, kar pomeni, da je vodeno iz enega oddelka, to je služba za zakladništvo. Likvidnostno tveganje pa ne zadeva samo zakladništva, temveč na njega vplivajo tudi drugi nivoji banke.

Zakladništvo, Poslovanje s prebivalstvom ter Poslovanje s podjetji so organizacijske enote, ki s svojim delovanjem vplivajo na likvidnostne tokove banke. Vodje teh organizacijskih enot so pri svojem delu dolžni spoštovati politiko upravljanja z likvidnostnim tveganjem in

(likvidnostni komisiji) predlagati ukrepe za optimizacijo upravljanja z likvidnostjo ter poslovanje svoje enote usmerjati v skladu z likvidnostnim položajem banke. Na spodnji polovici Slike tri pa vidimo organizacijske enote, ki poskrbijo, da se spremembe v likvidnostnih tokovih banke uravnavajo v skladu s strategijo banke in zakonsko regulativo.

Slika 8: Proces upravljanja z likvidnostjo v Banki Sparkasse d.d.

Vir: Interno gradivo Banke Sparkasse d.d., 2006

a) **UPRAVA**

Uprava Banke Sparkasse d.d. je odgovorna za oblikovanje strategije in politike upravljanja likvidnostnega tveganja ter za vzpostavitev nadzora nad izvajanjem postavljene strategije oziroma politike. Uprava banke mora biti sproti (dnevno) seznanjena z likvidnostnim položajem v banki in sprejetimi ukrepi v zvezi z likvidnostjo. Član uprave zato sodeluje v tako imenovani likvidnostni komisiji ter je seznanjen z dnevno učinkovitostjo upravljanja z likvidnostjo preko poročil Zakladništva in po potrebi tudi preko poročil, ki jih pripravijo druge organizacijske enote (predvsem Upravljanje s tveganji in Finančni sektor - zaledje). Uprava banke obdobjno, najmanj enkrat letno, obravnava sistem upravljanja z likvidnostjo in njegovo ustreznost.

b) ZAKLADNIŠTVO

Funkcija oddelka zakladništva je izvajanje in zagotavljanje dnevne likvidnosti. Nekatere banke imajo znotraj zakladništva pododdelke, ki skrbijo za gotovinsko (kratkoročno) in strateško (srednjeročno) likvidnost. Za potrebe po priskrbi dodatnih virov sredstev imajo banke običajno ločene oddelke za kapitalske trge in bančno korespondenco (Developments in Bank's liquidity profile and Management, 2002, str. 8)

V Banki Sparkasse d.d. deluje zakladništvo kot štabna enota, ki izhaja iz finančne navezave z matično banko. Zaradi majhnega obsega poslovanja na kapitalskem trgu ni razdeljen na posamezne pododdelke in je tako zadolžen za bančno korespondenco kot tudi za trgovanje z vrednostnimi papirji. Naloga zakladništva je dnevno spremljanje operativne likvidnosti banke in izvajanje ukrepov za njeno primernost. To pomeni, da mora slediti vsem transakcijam in aktivnostim glede porabe sredstev in pridobivanja le-teh v banki ter hkrati koordinirati te aktivnosti s svojimi. V okviru uravnavanja likvidnosti nastopa na medbančnem denarnem trgu in načrtuje likvidnostne tokove za celotno banko. Zato je pomembno, da je zakladnik že vnaprej seznanjen, kakšni so načrti največjih strank (ali stranka želi črpati kreditno linijo ali vezati večji depozit). Tako lažje vnaprej načrtuje in razporeja likvidnostne presežke ali primanjkljaje. Funkcija zakladništva je tudi sklepanje poslov konverzij med tujimi valutami in uravnavanje neto odprte pozicije. Nujno je stalno spremljanje strukture naložb in virov sredstev glede na ročnost in zagotavljanje izpolnjevanja predpisov o obvezni rezervi in likvidnostni lestvici ter vzdrževanje potrebnega obsega primernega finančnega premoženja za zastavo. Zakladništvo je dolžno pripravljati poročila o učinkovitosti upravljanja z likvidnostnim tveganjem za Likvidnostno komisijo tedensko, za Odbor za upravljanje z bilanco (ALCO) mesečno ter za Upravo dnevno.

c) SEKTOR FINANC

Sektor financ – oddelek zaledje je zadolžen za procesiranje sklenjenih poslov v Zakladništvu (Front Office). Kar pomeni, da je odgovoren za to, da se sklenjen posel dejansko izvede ter da je ustrezno knjigovodsko spremljan. Naloga Back Offica je tudi poročanje Banki Slovenije (količnik likvidnosti, poročilo o tokovih likvidnosti, poročilo o medbančnih depozitih), Upravi, Likvidnostni komisiji ter ALCO.

d) SLUŽBA ZA UPRAVLJANJE S TVEGANJI

Za ugotavljanje in merjenje likvidnostnih tveganj (predvsem količnik likvidnosti) je poleg organizacijskih enot, ki s svojim delovanjem povzročajo likvidnostno tveganje, zadolžena enota Upravljanje s tveganji. Zadolženi so za dnevno spremljanje, analiziranje in nadziranje likvidnosti banke ter za sprotno obveščanje Uprave banke v dnevnom poročilu o tveganjih (predvsem o količnikih likvidnosti).

e) LIKVIDNOSTNA KOMISIJA

Likvidnostna komisija je odbor, katerega cilj je zagotavljanje tekoče likvidnosti banke, izpolnjevanje regulative in doseganje prihodkovnih učinkov. Uprava banke pooblašča likvidnostno komisijo za tedensko spremljanje, analiziranje in nadziranje likvidnosti banke. Dolžna je izvesti aktivnosti za izdelavo načrta preživetja likvidnostne krize banke in likvidnostne krize trga ter delovati v skladu s sprejetim načrtom likvidnostne krize in obdobjno ocenjevati primernost načrta preživetja likvidnostne krize. Likvidnostna komisija na osnovi poročil (Pregledi likvidnosti, Količnik likvidnosti) sprejema ukrepe, ki zagotavljajo poslovanje banke tako v skladu s smernicami skupine Kärntner Sparkasse kot Banke Sparkasse ob upoštevanju vseh predpisov.

f) ALCO – ODBOR ZA UPRAVLJNAJE Z BILANCO BANKE

Odbor za upravljanje z bilanco banke je eden izmed najpomembnejših organov banke, ki skrbi za dolgoročno usklajenost bilance banke in za optimizacijo razmerja med pričakovano donosnostjo kapitala banke in prevzetimi tveganji. Sestavljajo ga: član uprave, ki je odgovoren za obvladovanje tveganj, član uprave, ki je odgovoren za zakladništvo, vodja OE zakladništva, vodja OE upravljanja s tveganji, vodja OE računovodstva in kontrolinga, vodja OE poslovanja s pravnimi osebami, vodja OE poslovanja s fizičnimi osebami in vodja OE notranje revizije.

Odbor za upravljanje z bilanco banke (ALCO) je dolžan mesečno obravnavati splošne likvidnostne razmere in oceniti ustreznost sprejetih ukrepov likvidnostne komisije z vidika vpliva na likvidnost banke in bilanco banke. Njihove naloge so z vidika likvidnostnega tveganja naslednje:

- ocenjevanje tveganja na osnovi spremljave tveganj in poročil o tveganjih;
- oblikovanje sklepov na osnovi priporočil članov ALCO glede upravljanja s tveganji, ki temelje na optimizaciji donosa ob upoštevanju zmožnosti banke, da tveganja prevzema, in omejitev izpostavljenosti (ALCO ne teži vedno samo k zmanjševanju neusklajenosti v bilanci, temveč lahko odloča tudi o morebitnih strateških pozicijah banke);
- oblikovanje dolgoročnega planiranja likvidnosti, stroškov refinanciranja in različic refinanciranja;
- reden nadzor kakovosti poročil o tveganjih kot tudi modelov, ki se uporabljajo za taka poročila.

Upoštevanje/izvajanje sklepov, za katere se je dogovoril ALCO, nadzoruje uprava. Odgovorni člani ALCO sproti poročajo o stanju izvajanja sklepov.

4.3 Cilji upravljanja likvidnostnega tveganja

Likvidnostno tveganje je v veliki soodvisnosti s kreditnim, tržnim, valutnim in obrestnim tveganjem, zato jih je pri obvladovanju likvidnostnega tveganja potrebno upoštevati. Banka mora upravljati s svojimi obveznostmi in viri sredstev tako, da stalno razpolaga z zadostnim obsegom sredstev za poravnavanje obveznosti banke, pri tem pa upošteva varnost in donosnost banke oziroma poslov, ki vplivajo na likvidnostne tokove. Banka mora zagotavljati svojo likvidnost v skladu z zakoni, dobrimi poslovnimi običaji in etiko.

Upravljanje z likvidnostjo v Banki Sparkasse d.d. temelji predvsem na tako imenovani strategiji obveznosti oziroma strategiji zadolževanja, kar pomeni, da banka pridobi potrebne likvidnostna sredstva predvsem iz zunanjih virov. Cilj banke pa je, da se postopoma preusmeri na t.i. uravnoteženo strategijo upravljanja z likvidnostjo, kar pomeni, da si banka zagotovi likvidnostna sredstva tako preko prodaje oziroma oblikovanja ustrezne strukture svojih naložb kot preko zadolževanja na denarnem trgu.

Cilji upravljanja z likvidnostjo v Banki Sparkasse d.d. so:

1. zagotavljanje operativne likvidnosti (dnevno izpolnjevanje vseh obveznosti, povezanih z denarnimi odtoki, ki so posledica tako bilančnih kot izvenbilančnih poslov);
2. izogibanje pridobivanju sredstev po ceni, ki je višja od tržne cene, ali s prisilno prodajo sredstev;
3. zagotavljanje pogojev za stalno (dolgoročno) likvidnost banke;
4. izpolnjevanje predpisov, ki urejajo področje likvidnosti in obvezne rezerve;
5. donosno in varno poslovanje banke.

4.4 Instrumenti za upravljanje z likvidnostjo v banki

Sparkasse d.d. uporablja naslednje instrumente za uravnavanje likvidnosti:

- medbančni trg
- črpanje sredstev v okviru odobrenih kreditni linij pri drugih bankah
- instrumenti denarne politike Evrosistema

a) MEDBANČNI TRG

Banka Sparkasse d.d. je v času pred prevzemom evra, običajne likvidnostne primanjkljaje ali presežke izravnavala na medbančnem trgu in sicer z danimi in prejetimi depoziti pri domačih bankah. Po prevzemu evra pa banka večino dnevne likvidnostne primanjkljaje ali presežke izravna v okviru skupine Kärntner Sparkasse oziroma skupine Erste Bank.

Instrumenti medbančnega trga predstavljajo za Banko Sparkasse d.d. tako časovno kot tudi cenovno ugoden način uravnavanja likvidnosti. To pomeni, da se posel lahko izvrši še isti dan, kot je bil sklenjen ter da je cena prejetih ali danih depozitov vedno tržna obrestna mera.

Zato bi morala banka še povečati svojo prisotnost in s tem tudi prepoznavnost na medbančnem trgu, saj bi ji bili tako laže dostopni instrumenti le-tega.

b) ČRPANJE KREDITNIH LINIJ

Naslednji način, ki si ga Banka Sparkasse poslužuje za uravnavanje likvidnosti, je črpanje sredstev v okviru kreditnih linij, odobrenih pri drugih bankah. Običajno sta potrebna za realizacijo takšnega posla največ dva dneva oziroma odvisno od dogovora. Ker je ta instrument bolj dolgoročne narave, je tudi obrestna mera nekoliko višja, banka pa mora plačati tudi dodatne stroške, kot so stroški odobritve, stroški vodenja ipd. Potrebno je poudariti, da imajo pri omenjenem instrumentu prednost banke, ki so v tuji lasti z večinskim delničarjem, kot je Banka Sparkasse d.d., saj imajo možnost, da si pridobijo kreditne linije pri lastnikih skorajda čez noč.

c) INSTRUMENTI DENARNE POLITIKE EVROSISTEMA

Banka Sparkasse d.d. se še ni posluževala instrumentov denarne politike Evrosistema, kljub temu pa ima banka nekaj vrednostnih papirjev, ki so primerni za zavarovanje teh poslov. V začetku leta 2007 je imela banka naložbe v depozite, najete pri Banki Slovenije, ter v blagajniške zapise Banke Slovenije do zapadlosti, vendar se tega instrumenta ne more več posluževati, saj je Banka Slovenije po uvedbi evra le-te ukinila. Zato ima Banka Sparkasse v svojih naložbah le še zakladne menice Republike Slovenije ter obveznice Republike Avstrije. Banka bo morala sčasoma povečati obseg naložb v vrednostne papirje, ki jih ali Banka Slovenije ali ECB uvrščata na seznam primerne premoženja za zavarovanje. To pomeni, da bi imela banka večjo možnost sodelovanja pri operacijah odprtega trga (povratne transakcije-repo posli, dokončne prodaje) ter operacijah odprte ponudbe (mejna posojila pri Banki Slovenije), kar je za banko zelo pomembno, predvsem v času večjih likvidnostnih težav.

Evropska centralna banka v okviru denarne politike Evrosistema predpisuje, da banke vzdržujejo obvezne rezerve na računih pri nacionalnih bankah. Zato Banka Sparkasse mesečno pošilja podatke iz bilanc stanja na Banko Slovenije, da le-ta na podlagi podatkov določi višino obveznih rezerv, ki jih mora banka izpolnjevati. V Banki Sparkasse (oddelek Zakladništvo) dnevno spremljajo in nadzorujejo povprečna stanja na poravnalnem računu pri Banki Slovenije, da je predpisana višina obvezne rezerve konec meseca izpolnjena. Banka je leta 2006 v celoti izpolnjevala predpise Banke Slovenije s področja obvezne rezerve.

4.5 Poročanje in merjenje likvidnostnega tveganja

Glede na organizacijske kriterije (razmejitev pristojnosti med organizacijskimi enotami znotraj banke) mora biti odgovornim članom uprave poročano tako, da organizacijska struktura banke zagotavlja dve med seboj neodvisni in popolnoma ločeni liniji poročanja navzgor:

- linijo poročanja službe trgovanja (ki poroča na osnovi operativnih podatkov);
- linijo poročanja zaledne službe, v katero banka vključi tudi linijo poročanja službe, ki je v banki odgovorna za tveganje.

O likvidnostnih tveganjih se poroča:

- dnevno Poročilo o informativnem pregledu tveganj po elektronski pošti upravi in drugim izbranim naslovnikom;
- dnevno Poročilo o tokovih likvidnosti ter Poročilo o likvidnostnih količnikih banke po elektronski pošti Banki Slovenije;
- tedensko na sestankih likvidnostne komisije;
- mesečno na sestankih Odbora za upravljanje z bilanco banke.

Banka izračunava in spremlja različne likvidnostne kazalce. Nekatere kazalce je z različnimi sklepi predpisala Banka Slovenije (npr. z likvidnostno lestvico), druge pa si je banka izbrala sama.

4.5.1 Poročanje o načrtih denarnih tokov

Zakladništvo dnevno pripravlja plan predvidenih tokov, ki poleg načrtovanih denarnih prilivov in odlivov tekočega dne (T+0) vsebuje tudi načrtovane prilive in odlive naslednjih delovnih dni (T+1 in T+2) in preostanka tedna (T+7 – T+31) (glej Prilogo 4). Poročilo je bilo osnova za poročilo TTL, ki se ga je do 01.07.2007 dnevno pošiljalo na Banko Slovenije.

Zakladništvo pri izdelavi plana predvidenih denarnih tokov v domači valuti upošteva različna poročila, dobiva pisne in ustne informacije ter preverja informacije glede večjih odlivov ter prilivov pri strankah, ki imajo višja stanja.

4.5.2 Obvezni likvidnostni kazalci

Banka pripravlja podatke za EUR-o in devizno lestvico v skladu s sklepom Banke Slovenije o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora zagotavljati banka. Količnik likvidnosti, ki je določen kot razmerje med naložbami in obveznostmi, ločeno za devizni in evrski del, izračunava banka za tri razrede, in sicer od 0 do 30 dni (prvi razred) , od 0 do 180 dni (drugi razred) ter 181 in več (tretji razred).

Poročilo o količnikih likvidnosti banke (obrazec KL – 1; glej prilogo1) implicitno vsebuje vse podatke o stanju primarne, sekundarne, terciarne in kvartalne likvidnostne rezerve banke (Interno gradivo Banke sparkasse d.d.) .

a) PRIMARNA LIKVIDNOSTNA REZERVA (gotovina in stanje na poravnalnem računu pri BS): je predviden povprečen obseg gotovine v blagajni, imetja na poravnalnih

računih banke, ki omogočajo pokrivanje določenega dela tekočih obveznosti banke, brez obsežnega poseganja v druge vrste likvidnostnih rezerv.

b) SEKUNDARNA LIKVIDNOSTNA REZERVA je predviden obseg likvidnih vrednostnih papirjev, obseg poslov medbančnega trga in drugih hitro unovčljivih sredstev, ki jih banka lahko proda po tržni ceni:

- Zakladne menice in ostali tržni domači in tuji vrednostni papirji (npr. obveznice ipd.) v domačem in tujem denarju.
- Nevezana, kratkoročno vezana (O/N, T/N in S/N, to je zapadlost največ tretji delovni dan) oz. na odpoklic (največ tri delovne dni vnaprej) vezana sredstva v domačem ali tujem denarju pri domačih in tujih bankah.

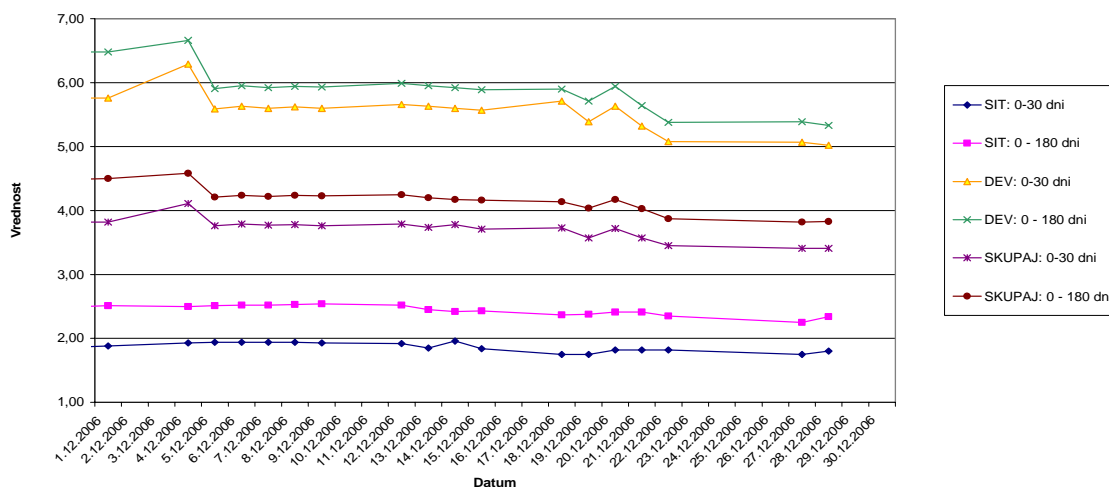
c) TERCIARNA LIKVIDNOSTNA REZERVA je predviden obseg kreditnih linij pri neudeležencih medbančnega trga. Višino kreditnih linij pri neudeležencih trga se določa na osnovi ocene finančno ekonomskega položaja.

d) KVARTALNO LIKVIDNOSTNO REZERVO predstavljajo likvidnostne rezerve, ki so predpisane z zakonodajo oz. regulativo. Banka bi vanje posegla samo v izjemnih razmerah. Obstoječa zakonodaja oz. regulativa ne predpisuje kvartalnih likvidnostnih rezerv, zato Banka Sparkasse kot kvartalno likvidnostno rezervo obravnava:

- ostale vrednostne papirje, ki niso upoštevani pri sekundarni likvidnostni rezervi;
- odobrene kreditne linije pri bankah v višini načrpanega zneska, če je potrebno črpanje napovedati največ tri delovne dni vnaprej.

Banka Sparkasse d.d. je leta 2006 v celoti izpolnjevala predpise Banke Slovenije s področja najmanjšega obsega likvidnosti.

Slika 9: Količnik likvidnosti Banke Sparkasse d.d. v obdobju od 1. 12.-31. 12. 2006

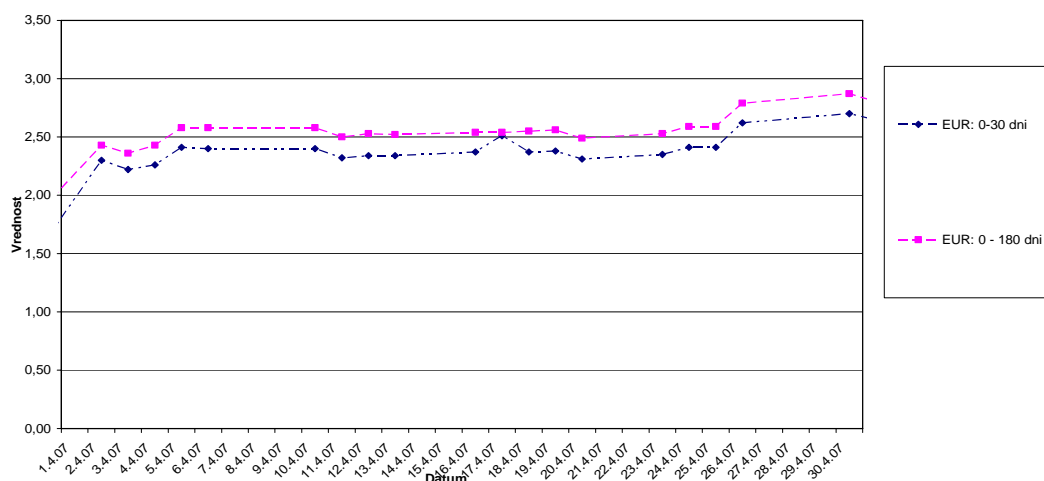
Vir: Interno gradivo Banke Sparkasse d.d.

Zgornji graf prikazuje gibanje količnika likvidnosti v Banki Sparkasse d.d. in sicer posebej za domačo valuto ter posebej za devize po posameznih razredih ročnosti v mesecu decembru 2006.

Iz tabele je razvidno, da je bila banka visoko likvidna saj se krivulji, ki prikazujeta povprečje, gibljeta v razponu od 3,5 do 4,5. Količnik likvidnosti v tolarjih je bil dokaj konstanten, saj ni opaziti velikih nihanj, medtem ko je devizni del manj uravnotežen. Razlog tako visokega količnika najdemo v tem, da je banka v obdobju od preoblikovanja iz podružnice Kärntner Sparkasse v samostojno banko imela veliko odobrenih, a še nečrpanih kreditnih linij pri drugih bankah.

Slika 10: Količnik likvidnosti Banke Sparkasse d.d. v obdobju od 1. 04.-30. 04. 2007

Vir: Interno gradivo Banka Sparkasse d.d.

Zgornji graf prikazuje gibanje likvidnostnega količnika v obdobju po uvedbi evra. Opazimo, da je višina količnika v domači valuti narasla, vendar ne bistveno, še vedno se nahaja v intervalu od 2 do 2,8. Nihanja so nekoliko večja, vendar lahko še vedno rečemo, da je količnik likvidnosti skoraj konstanten.

Banka Sparkasse d.d. ima dokaj konzervativno politiko uravnavanja likvidnosti, kar pomeni, da se je dobro zaščitila pred likvidnostnim tveganjem, saj razmerje med naložbami in obveznostmi zelo presega predpisano vrednost 1. Prednost tako visokega količnika je v tem, da je banka dobro zaščitena pred likvidnostnim tveganjem in obstaja malo verjetnosti, da bo zapadla v likvidnostno krizo. Slabosti pa se kažejo v oportunitetnih stroških izgube donosa, saj le-teh banka ne bi imela, če bi presežna likvidnostna sredstva vlagala v bolj donosne in manj likvidne naložbe.

4.5.3 Drugi kazalci likvidnosti

Banka po potrebi spremlja še nekatere druge kazalce, kot so:

- a) Povprečna likvidna sredstva/Povprečni vpogledni viri sredstev.
- b) Povprečni vpogledni viri sredstev/Povprečna skupaj pasiva brez kapitala.
- c) Povprečni kratkoročni viri sredstev od bank in centralne banke/Povprečna skupaj pasiva brez kapitala.
- d) Povprečne kratkoročne naložbe bankam/Povprečni kratkoročni viri sredstev od bank in centralne banke.
- e) Povprečna kratkoročna aktiva/Povprečna kratkoročna pasiva.
- f) Povprečne trajne naložbe/Povprečni trajni viri sredstev (=bruto lastniški kapital).
- g) Operativni denarni tok/Povprečna skupaj aktiva.
- h) Sekundarna likvidnost/Vpogledne vloge.

Banka prav tako spremlja nerazpršenost obveznosti do virov sredstev z vidika ročnosti, stranke in valute in sicer:

- z vidika nerazpršenosti po ročnosti banka podrobno spremlja predvsem vpogledne in odpoklicne vloge in velike, nadpovprečne zgostitve obveznosti na posamezen dan;
- z vidika razpršenosti po stranki banka spremlja stanja vezanih in nevezanih vlog in nihanja stanj največjih strank;
- z vidika nerazpršenosti valute banke do uvedbe evra je spremljala predvsem neusklajenost v tolarjih in evrih (presežek aktive nad pasivo v evrih in presežek pasive nad aktivo v sit).

4.6 Načrt preživetja likvidnostne krize

Zmožnost banke, da se zoperstavi različnim nepredvidljivim negativnim vplivom na likvidnostno pozicijo ter da pravočasno in brez dodatnih stroškov financira svoje aktivnosti, je v veliki meri odvisna od v naprej pripravljenega načrta ukrepanja za obvladovanje likvidnostnega tveganja. V naprej pripravljena strategija za obvladovanje likvidnosti v primeru likvidnostne krize bo omogočila vodstvu in ključnim uslužbencem, da bodo reagirali hitro in ustrezno (Basel Committee on Banking Supervision, 2000, str. 14).

Za oblikovanje načrta preživetja likvidnostne krize je v Banki Sparkasse d.d. zadolžena Likvidnostna komisija. Likvidnostna kriza je lahko omejena na posamezno banko, skupino (povezanih) bank ali pa se razširi na ves bančni sistem:

- a) Če je likvidnostna kriza omejena na posamezno banko, le-ta ne bo mogla podaljšati ali nadomestiti številnih depozitov, ki jih bo morala ob zapadlosti vrniti, ali pa bo banka morala izpolniti številne izvenbilančne obveznosti. Banka bo najverjetneje prisiljena prodati del aktive.

- b) Če se likvidnostna kriza razširi na več bank ali trgov, bodo najverjetneje nastale velike razlike med bankami. Banke z večjim ugledom, to je višjo bonitetno oceno, pa tudi banke v državni ali tuji lasti, bodo morda celo na boljšem. Manj likvidno aktivo bo bistveno težje prodati. Vzroki finančne krize so npr. dvig obrestnih mer, padec tečajev na borzah, nepričakovan padec cen blaga, povečanje negotovosti in panika (npr. naval na banke). Likvidnostna kriza je lahko omejena na domači, slovenski, bančni sistem, lahko pa se vanj razširi tudi od zunaj.

Za Sparkasse kot banko, ki se je preoblikovala iz podružnice Kärntner Sparkasse, je značilno, da med sredstvi prevladujejo krediti pravnim in fizičnim osebam ob razmeroma zanemarljivim obsegom drugim bankam danih depozitov in vrednostnih papirjev, medtem ko so glavni vir sredstev dolgoročni krediti lastnika Kärntner Sparkasse in zbrana kratkoročna sredstva pravnih in fizičnih oseb, to je vpogledne in vezane vloge. V primeru morebitne likvidnostne krize, to je izrednega zmanjšanja depozitov pravnih in fizičnih oseb in/ali črpanje že odobrenih, a še načrpanih kreditnih linij, bi banka morala pridobiti nadomestne vire sredstev pri lastniku, na medbančnem trgu ali pri Banki Slovenije. Medbančni trg je najcenejši vir sredstev. Zaradi obrestne mere, ki je višja od tržne obrestne mere, je lombardno posojilo za zastavo primernega finančnega premoženja pri Banki Slovenije primerno samo kot kratkoročni izhod v zadnji sili. Hitra prodaja dolgoročnih vrednostnih papirjev (obveznic) je v primerjavi s hitro prodajo kratkoročnih vrednostnih papirjev (zakladnih menic) zaradi slabše likvidnosti trga in višjih transakcijskih stroškov primerna le v skrajni sili. Banka Sparkasse bi morala:

- Povečati svojo prepoznavnost in prisotnost na domačem medbančnem trgu.
- Povečati obseg primernega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije z nakupom primernih dolžniških vrednostnih papirjev.
- Poskrbeti za večjo razpršenost virov sredstev, predvsem z različnimi ročnostmi.

4.7 Priporočila za izboljšanje upravljanja z likvidnostnim tveganjem

Banka mora vzpostaviti jasen organizacijski ustroj, ki omogoča učinkovito komunikacijo in sodelovanje na vseh organizacijskih ravneh, kar je zelo pomembno za upravljanje z likvidnostnim tveganjem (Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanje procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala banke in hranilnice, 2006). Menim, da bi morali v Banki Sparkasse d.d. na področju upravljanja z likvidnostnim tveganjem:

- izboljšati pretok informacij navzgor in sicer tako, da omogoča posameznim vodstvenim ravnam hitrejši dostop do informacij, ki so pomembne za njihove odločitve;
- izboljšati pretok informacij navzdol, tako da so zaposleni čim hitreje seznanjeni in ustrezno izobraženi glede strategij in politike upravljanja z likvidnostnim tveganjem.

Dober pretok informacij je ključnega pomena za kvalitetno izpolnjevanje obveznosti in nalog zaposlenih;

- izboljšati programsko opremo, saj bi tako olajšali delo zaposlenim, zmanjšali možnost napak ter izboljšali pretok informacij navzgor in navzdol;
- povečati število zaposlenih z zadostnimi izkušnjami in znanjem. Usposobljenost zaposlenih mora ustrezati njihovim pristojnostim in odgovornostim ter zahtevnosti nalog, ki jih izvajajo;
- omogočiti več dodatnega izobraževanje na tem področju.

Na podlagi strategije in politike upravljanja z likvidnostnim tveganjem mora banka oblikovati učinkovit proces upravljanja s tveganjem, ki vključuje: postopke ugotavljanja, merjenja, obvladovanja in spremljanja ter notranjega poročanja o likvidnostnem tveganju (Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanje procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala banke in hranilnice, 2006). Menim, da bi morali v Banki Sparkasse d.d.:

- izboljšati postopek ugotavljanja tveganja in sicer tako, da bi bilo možno v krajšem času prepoznati likvidnostno tveganje ter tudi lažje analizirati vzroke za nastanek tega;
- vsaj enkrat letno posodobiti pisna navodila (delovna navodila, pravilnike ter opise poslovnih procesov) na področju likvidnostnega tveganja;
- postopek merjenja likvidnostnega tveganja bi bilo potrebno dodatno programsko podpreti, saj bi tako zmanjšali možnost človeške napake;
- posodobiti programsko podporo na področju izdelovanja rednih poročil o likvidnostnem tveganju;
- posodobiti programsko opremo, ki bi olajšala ter omogočila učinkovitejše plasiranje likvidnostnih presežkov oziroma iskanje dodatnih virov likvidnosti;
- bolj intenzivno sodelovati na medbančnem trgu ter na trgu vrednostnih papirjev;
- povečati svojo prepoznavnost in prisotnost na domačem medbančnem trgu;
- povečati obseg primernega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije z nakupom primernih dolžniških vrednostnih papirjev;
- poskrbeti za večjo razpršenost virov sredstev, predvsem z različnimi ročnostmi.

5 SKLEP

Likvidnostno tveganje poslovne banke izhaja iz transformacijske funkcije in predstavlja tveganje izgube, ko banka ni sposobna poravnati vseh obveznosti oziroma si zagotavlja sredstva po višjih stroških kot običajno. Banka mora zato upravljati s svojimi obveznostmi in viri sredstev tako, da stalno razpolaga z zadostnim obsegom sredstev za poravnavanje obveznosti banke, pri tem pa mora upoštevati varnost in donosnost poslov, ki vplivajo na likvidnostne tokove. Zagotavljati mora svojo likvidnost v skladu z zakoni, dobrimi poslovnimi običaji in etiko.

Primarna skrb bančnega regulatorja je, da so banke pod njegovim nadzorom v vsakem trenutku sposobne poravnati svoje obveznosti. Banka Slovenije je zadolžena, da dnevno spremlja in nadzira likvidnost bank ter izvaja potrebne ukrepe v primeru prekomerne izpostavljenosti tveganju. Poslovne banke pa morajo v ta namen izpolnjevati zakonska določila in Banki Slovenije redno posredovati poročila ter določene podatke bilance stanja, ki jih potrebuje za nadzor.

Upravljanje z likvidnostjo je ena izmed najpomembnejših nalog v banki, saj ta, zelo odgovorna naloga, zahteva hitre odločitve in veliko mero predvidevanja dogodkov. Zato je zelo pomembno, da ima banka dober informacijski sistem, natančno opredeljene odgovornosti in organizacijski ustroj. Pomembno je tudi, da dnevno kontrolira in nadzira strukturo in koncentracijo obveznosti, dostop in likvidnost sredstev ter razmik med dospelostjo obveznosti in sredstev. Vse to mora biti natančno opredeljeno v strategiji in politiki prevzemanja in upravljanja z likvidnostnim tveganjem, ki ju oblikuje uprava banke.

Upravljanje z likvidnostnim tveganjem v Banki Sparkasse d.d. je centralizirano in usmerjeno v strategijo zadolževanja. Banka ima dokaj konzervativno politiko uravnavanja likvidnosti, kar pomeni, da se je dobro zaščitila pred tveganjem in obstaja zelo malo verjetnosti, da bo zapadla v likvidnostno krizo. Za uravnavanje likvidnosti uporablja ozek spekter instrumentov. Razlog najdemo v dejstvu, da je banka del bančne skupine Erste, in da išče potrebna likvidna sredstva najprej znotraj skupine in se šele nato obrne na druge zunanje vire. Banka ima zakonsko zadovoljivo oblikovan sistem merjenja in poročanja o likvidnostnem tveganju, ki bi ga bilo dobro dodatno podpreti z izboljšano programsko opremo. Menim, da bi morala banka zaradi povečanja obsega poslovanja razširiti oddelek zakladništva, povečati število zaposlenih na tem področju ter posodobiti informacijsko tehnologijo.

Vsaka banka se mora zavedati pomena dobrega upravljanja likvidnosti, saj predstavlja likvidnost eno osnovnejših spremenljivk zaupanja v banko. Le na ta način bodo privabile nove komitente, ohranile obstoječe ter dosegle zastavljeno tržno pozicijo.

LITERATURA

1. Ahtik Meta, Gramc Boris: Denarni trg Evropske monetarne unije. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 7/8, str. 33-37
2. Bajec Simon: Pridobivanje kratkoročnih likvidnostnih sredstev znotraj Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 7/8, str. 41-45
3. Bessis Joel: Risk management in Banking. Wese Sussex : John Wiley & Sons, 2002, 792 str.
4. Brozina Monika: Priporočila za uravnavanje likvidnosti v poslovni banki. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004, 117 str., 3 pril.
5. Dimovski Vlado: Temelji bančništva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000, 181 str.
6. Godec Mitja: Obvladovanje likvidnostnega tveganja v banki. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 83 str. 1 pril.
7. Jurkovič Nataša: Primerjava upravljanja likvidnosti v poslovnih bankah in državnih zakladnici. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 46 str.
8. Karpe Primož: Upravljanje bančnih tveganj (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 1997, 3, str. 44-46.
9. Lenardič Majda: Regulativa na področju likvidnosti bančnega sistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 4, str. 36-37.
10. Oberžan Matjaž: Omejevanje bank pri njihovem izpostavljanju likvidnostnemu tveganju. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 40 str.
11. Raner Kaja: Problematika upravljanja likvidnosti v manjši poslovni banki v Sloveniji v večinski tuji lasti. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 39 str.
12. Ribnikar Ivan: Likvidnost in solventnost. Bančni vestnik, Ljubljana, 1989, 3, str. 93-94.
13. Saunders Anthony: Financial Institution Management a Modern Perspective. Third edition. New York : McGraw-Hill, 2000. 742 str.
14. Žgajnar Irena: Likvidnost v Evropski monetarni uniji. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 9, str. 19

VIRI

1. Banka Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si>], 5.2.2007.
2. Banka Sparkasse d.d. [URL: <http://www.sparkasse.si/>], 15.05.2007.
3. Davis Philip: Liquidity Management in banking Crises. 30 str. [URL: <http://www.zen13767.zen.co.uk/imf%202003-4.pdf>], 15.05.2007.
4. Developments in Bank's liquidity profile and Management. Frankfurt : European Central Bank, 2002. 35 str.
5. European central Bank. [URL:<http://www.ecb.int/home/html/index.en.html>], 30.05.2007.
6. Financial Disclosure in Banking, Insurance and Securities Sectors : Issues and Analysis. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2004. 35 str.

7. Instrumenti Banke Slovenije do prevzema evra. [URL:<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=886>], 5.2.2007.
8. Interna gradiva Banke Sparkasse d.d. Ljubljana : Banka Sparkasse, d.d., 2006 in 2007.
9. Izvajanje denarne politike v euroobmočju. Frankfurt : Evropska centralna banka, 2006. 105 str., 1 pril.
10. Letno poročilo 2006 Banke Sparkasse d.d. Ljubljana : Banka Sparkasse d.d., 2007. 18 str.
11. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2005. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006. 116 str.
12. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2006. Ljubljana : Banka Slovenije, 2007. 132 str.
13. Liquidity Risk Management [URL:<http://www.geocities.com/kstability/inbank/risk/liquidity-risk.html>], 12.05.2007.
14. Minimalni standardi za dejavnost trgovanja v bankah in druge storitve, povezane z njimi, Banka Slovenije, 2005. 14 str.
15. Navodilo za izvajanje Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 129/2006).
16. Proces ocenjevanja tveganj, javni del. Ljubljana : Banka Slovenije, Nadzor bančnega poslovanja, 2007. 51 str.
17. Sklep o dajanju posebnih likvidnostnih posojil s sodelovanjem bank (Uradni list RS, št. 42/2005).
18. Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije banka in hranilnic (Uradni list RS, št. 111/2006).
19. Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 28/2007).
20. Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike (Uradni list RS, št. 131/2006).
21. Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations: Basel Committee on Banking Supervision, 2000, 21 str.
22. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 110/2003).
23. Zakon o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 72/2006).
24. Zakon o trgu vrednostnih papirjev (Uradni list RS, št. 56/1999).

PRILOGE

PRILOGA 1: Obrazec poročila o količnikih likvidnosti banke

ZBan.001.02.033

BANKA:

Obrazec KL-1

POROČILO O KOLIČNIKIH LIKVIDNOSTI BANKE

Poročilo po stanju na dan:

v tisoč enot domače valute

	V domači valuti			V tuji valuti		
	0-30 dni	0-180 dni	181 dni in več	0-30 dni	0-180 dni	181 dni in več
NALOŽBE						
A010	Gotovina v blagajni in čeki					
A020	Imetja na računih pri Banki Slovenije					
	Terjatve do bank in hranilnic na vpogled					
A031	- do domačih bank					
A032	- do tujih bank					
	Ostale terjatve do bank in hranilnic					
A041	- do domačih bank					
A042	- do tujih bank					
	Terjatve iz mas. kreditov nebančnemu sek.					
A051	- gospodarstvo					
A052	- nerezidenti					
A053	- ostalo					
A054	- država					
A060	Blagajniški zapisi Banke Slovenije					
A070	Vrednostni papirji RS					
	Drugi vrednostni papirji					
A081	- tuji tržni vrednostni papirji bonitete najmanj BBB					
A082	- ostali tuji vrednostni papirji					
A083	- domači vrednostni papirji					
A090	Ostale aktivne postavke (obresti ipd.)					
	Značajbilne postavke					
A101	- terminski in spot posli					
A102	- pogodbeno najete kreditne linije					
A103	- nečrpani del najetih kreditov					
A110	Skład finančnega premoženja					
OBVEZNOSTI						
L010	Obveznosti do Banke Slovenije					
	Obveznosti do bank in hranilnic na vpogled					
L021	- do domačih bank					
L022	- do tujih bank					
	Ostale obveznosti do bank in hranilnic					
L031	- do domačih bank					
L032	- do tujih bank					
	Vpogledne vloge nebančnega sektorja					
L041	- gospodarstvo					
L042	- gospodinjstva					
L043	- država					
L044	- nerezidenti					
L045	- ostalo					
	Vezane vloge nebančnega sektorja					
L051	- gospodarstvo					
L052	- gospodinjstva					
L053	- država					
L054	- nerezidenti					
L055	- ostalo					
L060	Obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev					
L070	Ostale pasivne postavke (obresti ipd.)					
	Značajbilne postavke					
L081	- terminski in spot posli 100%					
L082	- odprti nekriti akreditivi 100%					
L083	- pogodbeno odobrene kreditne linije bankam 100%					
L084	- nečrpani del odobrenih kreditov 100%					
L085	- pogodbeno odobrene kreditne linije nebankam 20%					
L086	- garancije, jamstva, stand-by akreditivi, limiti 5%					
	KOLIČNIK LIKVIDNOSTI (posamično)					
	KOLIČNIK LIKVIDNOSTI (skupaj)					

Vir: Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije banka in hranilnic, 2006.

PRILOGA 2: Obrazec poročila o tokovih likvidnosti

ZBan.001.02.033

BANKA:
 Mat. št.:

Obrazec TL

POROČILO O TOKOVIH LIKVIDNOSTI

Poročilo v obdobju od t do $t+1$ (drseče dvodnevno poročanje)

v tisoč EUR

		Dneva	
		t	t+1
1.	Začetno stanje likvidnih sredstev		
1.1.	Poravnalni račun		
1.2.	Gotovina		
2.	Pritoki		
2.1.	Vračilo kreditov		
2.2.	Prodaja vrednostnih papirjev		
2.2.1	Prodaja VP (domači izdajatelji)		
2.2.2	Prodaja VP (tuji izdajatelji)		
2.3.	Prodaja tujih valut		
2.4.	Vloge:		
2.4.1	-nefinančne družbe		
2.4.2	-država		
2.4.3	-gospodinjstva		
2.4.4	-drugo		
2.5.	Instrumenti denarne politike		
2.5.1	Operacije glavnega refinanciranja (OGR)		
2.5.2	Operacije dolgoročnejšega refinanciranja (ODR)		
2.5.3	Ostalo		
2.6.	Drugo		
2.6.1	Medbančni trg		
2.6.2	Ostalo		
A	PRITOKI SKUPAJ		
3.	Odtoki		
3.1.	Črpanje kreditov		
3.2.	Nakup vrednostnih papirjev		
3.2.1	Nakup VP (domači izdajatelji)		
3.2.2	Nakup VP (tuji izdajatelji)		
3.3.	Nakup tujih valut		
3.4.	Vloge:		
3.4.1	-nefinančne družbe		
3.4.2	-država		
3.4.3	-gospodinjstva		
3.4.4	-drugo		
3.5.	Instrumenti denarne politike		
3.5.1	Operacije glavnega refinanciranja (OGR)		
3.5.2	Operacije dolgoročnejšega refinanciranja (ODR)		
3.5.3	Ostalo		
3.6.	Drugo		
3.6.1	Medbančni trg		
3.6.2	Ostalo		
B	ODTOKI SKUPAJ		
A-B	(PRITOKI-ODTOKI)		
4.	KONČNO STANJE LIKVIDNIH SREDSTEV		
4.1.	Poravnalni račun		
4.2.	Gotovina		

Opombe:

Kontaktna oseba:
 Telefon:

Žig in podpis:

Vir: Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije banka in hranilnic, 2006.

PRILOGA 3: Osnova za rezerve in stopnje obveznih rezerv

OSNOVA ZA REZERVE IN STOPNJE OBVEZNIH REZERV

A. Obveznosti, ki so vključene v osnovo za rezerve in za katere se uporablja pozitivna stopnja rezerv

Vloge¹

- Vloge čez noč
- Vloge z dogovorjeno dospelostjo do dveh let
- Vloge na odpoklic z odpovednim rokom do dveh let

Izdani dolžniški vrednostni papirji

- Dolžniški vrednostni papirji z dogovorjeno dospelostjo do dveh let

B. Obveznosti, ki so vključene v osnovo za rezerve in za katere se uporablja stopnja rezerv, enaka nič

Vloge¹

- Vloge z dogovorjeno dospelostjo nad dvema letoma
- Vloge na odpoklic z odpovednim rokom nad dvema letoma
- Repo posli

Izdani dolžniški vrednostni papirji

- Dolžniški vrednostni papirji z dogovorjeno dospelostjo nad dvema letoma

C. Obveznosti, ki so izključene iz osnove za rezerve

- Obveznosti do drugih institucij, ki so obvezniki v sistemu obveznih rezerv Eurosistema
- Obveznosti do ECB in nacionalnih centralnih bank

¹ Uredba (ES) št. 2181/2004 Evropske centralne banke z dne 16. decembra 2004 o spremembah Uredbe (ES) št. 2423/2001 (ECB/2001/13) o konsolidirani bilanci stanja v sektorju monetarnih finančnih institucij in Uredbe (ES) št. 63/2002 (ECB/2001/18) o statistiki obrestnih mer, ki jih monetarne finančne institucije uporabljajo za vloge in posojila v razmerju do gospodinjstev in nefinančnih družb (ECB/2004/21) (UL L371 z dne 18. decembra 2004, stran 42) izrecno zahteva poročanje o obveznostih iz naslova vlog po nominalni vrednosti. Nominalna vrednost pomeni znesek glavnice, za katero je dolžnik pogodbeno obvezan, da jo vrne upniku. Ta sprememba je bila potrebna zaradi Direktive Sveta 86/635/EGS z dne 8. decembra 1986 o letnih računovodskih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucij (UL L372 z dne 31. decembra 1986, stran 1), ki je bila spremenjena tako, da omogoča vrednotenje nekaterih finančnih instrumentov po pošteni vrednosti.

Vir: Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006.

PRILOGA 4: Poročanje o načrtih denarnih tokov

Plan predvidenih denarnih tokov v 000 EUR v obdobju od: T do: T+31

<i>dan</i>	T	T+1	T+2	T+7	T+31
1 .	Začetno stanje likvidnih sredstev				
2	Pritoki				
	<i>Vračilo kreditov-predčasno poplačilo:</i>				
	<ul style="list-style-type: none"> • Podjetja • Občani 				
	<i>Vračilo kreditov – glavnica in obresti:</i>				
	<ul style="list-style-type: none"> • Podjetja • Občani 				
	<i>Vloge – najavljena vplačila strank:</i>				
	<ul style="list-style-type: none"> • Podjetja • Država • Občani 				
	<i>Gotovina-ocena pologov</i>				
	<i>Prodaja vrednostnih papirjev</i>				
	<i>Prodaja deviz</i>				
	<i>Medbančni trg</i>				
	<i>Drugo</i>				
A	Pritoki skupaj				
3 .	Odtoki				
	<i>Črpanje kreditov</i>				
	<i>Vloge – pričakovana vračila strank:</i>				
	<ul style="list-style-type: none"> • Podjetja • Država • Občani 				
	<i>Gotovina – ocena dvigov</i>				
	<i>Nakup vrednostnih papirjev</i>				
	<i>Nakup deviz</i>				
	<i>Medbančni trg</i>				
	<i>Drugo</i>				
B	Odtoki skupaj				
	Saldo (A-B)				
4 .	Končno stanje likvidnih sredstev				

Vir: Interno gradivo Banke Sparkasse d.d., 2007.